

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

SEZGİSEL BULANIK TOPSIS YÖNTEMİYLE FİNANSAL PERFORMANS
ANALİZİ: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS

Vahide YALÇIN

HAZİRAN-2023
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

İŞLETME ANABİLİM DALI

**SEZGİSEL BULANIK TOPSIS YÖNTEMİYLE FİNANSAL PERFORMANS
ANALİZİ: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA**

**FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS WITH THE INTUITINISTIONIC
FUZZY TOPSIS METHOD: AN APPLICATION IN BANKING INDUSTRY**

YÜKSEK LİSANS

Vahide YALÇIN

**HAZİRAN-2023
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

İŞLETME ANABİLİM DALI

**SEZGİSEL BULANIK TOPSIS YÖNTEMİYLE FİNANSAL PERFORMANS
ANALİZİ: BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA**

**FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS WITH THE INTUITINISTIONIC
FUZZY TOPSIS METHOD: AN APPLICATION IN BANKING INDUSTRY**

YÜKSEK LİSANS

Vahide YALÇIN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mahmut ERDOĞAN

**HAZİRAN-2023
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Sezgisel Bulanık Topsis Yöntemiyle Finansal Performans Analizi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

22/06/2023

.....
Vahide YALÇIN

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim süresince bilgi, birikim ve yardımseverliğini benden esirgemeyen, akademik çalışma deneyimi ile rehberlik eden değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mahmut ERDOĞAN'a;

Hayatım boyunca attığım her adımda bana olan güvenlerini hissettiğim, evlatları olmaktan hep gurur duyduğum kıymetli Annem ve Babam'a;

Desteğiyle beni güçlendiren, hayattaki en büyük şansım olduğunu düşündüğüm sevgili eşime ve sahip olduğum en değerli varlığım oğluma
Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Vahide YALÇIN
GÜMÜŞHANE - 2023

ÖZET

Finansal sistemin en önemli unsuru olan bankalar ülke ekonomileri için hayati öneme sahip kurumlardır. Bankaların göstereceği performans ülke ekonomilerinin göstereceği performansın belirleyicisi konumundadır. Bu nedenle bankacılık sektörünün performansını sürekli analiz etmesi ve bu analizler ışığında zayıf ve güçlü yönlerini belirleyerek bu doğrultuda performansında sürekli iyileştirmeler yapması gerekmektedir.

Bu çalışmayla, Türkiye’de faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankaların finansal performanslarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, bankaların finansal performansını analiz etmek için Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada bankaların 2019-2022 yılları arasında 4 yıllık süredeki performansını belirlemek için bilançolardan elde edilen 14 finansal oran kriter olarak kullanılmıştır. Kriter ağırlıkları entropi yöntemiyle belirlenmiş olup her yıl için ayrı ayrı performans sıralaması yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, yapılan değerlendirmede genel itibariyle en iyi performans gösteren banka ING Bank olurken, en kötü performans gösteren banka ise Halkbank olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çok kriterli karar verme, Finansal performans, Entropi, Sezgisel bulanık topsis Yöntemi

ABSTRACT

Banks, which are the most important component of the financial system, are institutions of vital importance for national economies. The performance of banks is the determinants of performance of country economies. Therefore, the banking sector needs to continuously analyze its performance and make continuous improvements based on identifying its weaknesses and strengths through these analyses.

This study aims to analyze the financial performance of domestic and foreign banks operating in Turkey. To analyze the financial performance of banks, the Intuitive Fuzzy TOPSIS method has been used. In this study, 14 financial ratio criteria obtained from balance sheets have been used to determine the performance of banks over a 4-year period from 2019 to 2022.

The criteria weights were determined by the entropy method and performance rankings were made separately for each year.

As a result of the study, the best performing bank in general was ING Bank, while Halkbank showed the worst performance.

Keywords: Multi-Criteria decision making, Financial performance, Entropy, Intuitionistic fuzzy topsis method

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	IV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XII
1. GİRİŞ	1
2. BANKACILIK VE TARİHSEL GELİŞİMİ	4
2.1.Bankacılık Kavramı	4
2.2.Bankacılığın Tarihi ve Gelişimi.....	6
2.2.1.Dünyada Bankacılığın Gelişimi	6
2.2.2.Türkiye’de Bankacılığın Gelişimi	8
2.2.2.1.Osmanlı Dönemi	9
2.2.2.2.Cumhuriyet Dönemi	10
3.FİNANSAL PERFORMANS.....	14
3.1.Performans Kavramı	14
3.1.1.Kârlılık	15
3.1.2.Verimlilik.....	15
3.1.3.Yenilik (İnovasyon).....	15
3.1.4.Kalite	16
3.1.5.Ekonomiklik	17
3.2.Performans Ölçümü	17
3.3.Finansal Performans.....	18
3.3.1.Finansal Performans Analizi.....	20
3.4.Bankaların Finansal Performansını Etkileyen Faktörler	22
3.5.Bankaların Finansal Performansını Gösteren Finansal Oranlar	23
3.5.1.Sermaye Yeterliliği Oranları.....	24
3.5.1.1.Sermaye Yeterliliği Standart Oranı	24
3.5.1.2.(Öz kaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler.....	24

3.5.2.Bilanço Yapısı Oranları.....	25
3.5.2.1.TP Varlıklar/Toplam Varlıklar	25
3.5.2.2.TP Yükümlükler/ Toplam Yükümlükler	25
3.5.2.3.YP Varlıklar/YP Yükümlükler	25
3.5.3.Aktif Kalitesi.....	25
3.5.3.1.Toplam Krediler/Toplam Varlıklar	26
3.5.3.2.Toplam Krediler/Toplam Mevduat	26
3.5.3.3.Tüketici Kredileri/Toplam Krediler	26
3.5.4.Likidite Oranları.....	26
2.2.4.1. Likit Varlıklar/Kısa Vadeli Yükümlülükler.....	27
3.5.4.1.TP Likit Varlıklar/Toplam Varlıklar	27
3.5.5.Kârlılık Oranları.....	27
3.5.5.1.Aktif Kârlılık Oranı	28
3.5.5.2.Öz sermaye Kârlılık Oranı.....	28
3.5.6.Gelir-Gider Oranları.....	28
3.5.6.1.Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar	29
3.5.6.2.Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri.....	29
3.6.Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	29
4.BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANS ANALİZİ.....	33
4.1.Araştırmanın Amacı	33
4.2.Araştırmanın Veri Seti Ve Kısıtları	33
4.3.Araştırmanın Yöntemi.....	33
4.4.Uygulama	37
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	53
ÖZGEÇMİŞ.....	64

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Karar matrisi	38
Tablo 2. Normalleştirilmiş karar matrisi.....	40
Tablo 3. Bulanık karar matrisi.....	42
Tablo 4. Sezgisel bulanık karar matrisi.....	44
Tablo 5. Kriter ağırlıkları	46
Tablo 6. Ağırlıklandırılmış sezgisel bulanık karar matrisi.....	47
Tablo 7. Pozitif ve negatif sezgisel bulanık ideal ayırım ölçümleri	49
Tablo 8: Alternatiflerin yakınlık katsayıları.....	50
Tablo 9. Alternatiflerin sıralaması.....	51
Tablo 10. Yıllara göre performans sıralamaları	52

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Türkiye’de türlerine göre banka sayıları (TBB 2021).....	13
---	----

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AHP	: Analytic Hierarchy Process
BİST	: Borsa İstanbul
COPRAS	:Complex Proportional Assessment
ÇKKV	: Çok Kriterli Karar Verme
ELECTRE	: Elemination and Choice Expressing Reality
FED	: Federeal Reserve System
GRA	: Gri İlişkisel Analiz
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İNA	: İndirgenmiş Nakit Akışları
M.Ö	: Milattan Önce
MOORA	: Multi-Objective Optimization by Ratio Analysis
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOPSIS	: Technique for Order Preferance by Similarity to Ideal Solution
VİKOR	: Vise Kriterijumska Optimizacija Kompromisno Resenje

1. GİRİŞ

Küreselleşme süreciyle birlikte sınırların ortadan kalkması sermaye hareketlerinin tüm dünyada kolayca yön değiştirilebilmesine olanak sağlamıştır. Bu durum uluslararası düzeyde rekabetin en üst düzeyde yaşanmasına neden olmaktadır. Özellikle de finansal sistemde yaşanan bu üst düzey rekabet hem ülkeler için hem de işletmeler için yıkıcı düzeyde olabilmektedir. Finansal sistemde yaşanan bu üst düzey rekabet sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve kalkınmanın sağlanmasındaki en temel belirleyici durumundadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkeler için sermaye hareketlerinin önemi büyüktür. Çünkü sermaye birikimi hem kaynakların toplanmasının ve kullanılmasının, hem de yeni teknolojilerin yaratılmasının önemli bir parçasıdır ve gelişmekte olan ülkeler için hayati öneme sahiptir. İyi bir finansal sistem bilginin ve kaynakların toplanması, değerlendirilmesi ve aktarılmasının maliyetini düşürmekle beraber, ödeme sistemlerinin iyi çalışmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla iyi bir finansal sistem küresel rekabette ülkeler için vazgeçilmez bir unsur olarak karşımızda durmaktadır.

Finansal sistemlerin önemli bir parçası olan bankacılık sistemi, ülkelerin ekonomik büyümesinde ve kalkınmasında en önemli unsurdur. Finansal sistem içerisinde yerine getirdikleri görevler ile bankalar üretime, istihdama, ekonomik büyümeye ve fon akışına önemli katkı sağlamaktadırlar. Bu nedenle bankacılık faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi ülkelerin gelişiminin en belirleyicisi durumunda bulunan ekonomik istikrarın sağlanmasında önemli bir role sahiptir.

Küreselleşmeyle beraber günümüzde finansal ve ekonomik krizlerin küresel çapta daha sık olarak yaşandığı ve olası krizlerin tüm dünya ekonomilerini ciddi anlamda etkilediği göz önüne alındığında ekonomi açısından bu kadar hayati öneme sahip bankacılık sektöründe yaşanacak olumsuz gelişmelerin finansal sistemde ve dolayısıyla ülke ekonomilerinde yaratacağı tahribat da hiç kuşku yok ki büyük olacaktır.

Bankacılık sektöründe yaşanan olumlu ya da olumsuz her türlü gelişme hem finansal piyasalara, hem de bankacılık sistemi üzerinden ülke ekonomisine ve reel kesime doğrudan etki etmektedir. Bu nedenle bankacılık sektörünün kendinden arzu edilen görevleri yapabilmesi ve ülke ekonomisinin büyümesine ve kalkınmasına katkı sunabilmesi için güçlü, sağlam ve dayanıklı bir finansal yapıda olması gerekmektedir.

Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında kaynak sağlaması, kaynak dağılımı ve finansal aracılık görevi açısından bankacılık sektörünün etkin ve verimli çalışması, hem ülke ekonomisi açısından hem de işletmeler açısından çok önemlidir. Bankacılık sektörü ülke ekonomileri için büyük önem taşıdığından sektördeki rekabette küresel boyutta olmaktadır. Bu üst düzey rekabet, bankaların kaynaklarını en etkin ve verimli şekilde kullanmalarını gerektirmektedir.

Küreselleşen dünyada herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmadan varlıklarını sürdürmek isteyen kurumlara ait en önemli ölçüt, performanslarını devamlı şekilde ölçmeleri ve bu ölçümler sonucunda elde edilen verileri tarafsız bir şekilde değerlendirmeleridir. Özellikle de değişen ve gelişen dünyada büyük bir değişim yaşayan finansal sistem içerisinde giderek artan rekabet ortamı nedeniyle bankaların performansının değerlendirilmesi hem bankalar için hem de ülke ekonomileri için son derece önemlidir. Bankalar varlıklarını sürdürebilmek, geleceğe yönelik yatırım ve finansman planlarını gerçekçi bir şekilde yapabilmek, finansal yapılarını sürekli kontrol altında tutmak ve güçlü bir şekilde korumak zorunluluğundadırlar. Bunun için de etkili bir finansal performans analizine ihtiyaç duymaktadırlar.

Bir bankanın iyi bir finansal performans gösterebilmesi için, kaynaklarını etkin ve verimli kullanması, doğru yatırım kararları alması ve verilecek her türlü kararın objektif ve sağlıklı olması için finansal bilgi sistemini düzgün bir şekilde çalıştırması ve bu sistemden elde edilen bilgiler ışığında finansal analizi doğru olarak yapması gerekmektedir.

Bankalar iyi bir finansal performans analizi ile uyguladıkları planların işleyişini, kaynaklarını etkili ve verimli kullanıp kullanmadıklarını, başarılı olma durumunu ve herhangi bir başarısızlık durumunda ne gibi önlemler alabileceklerini belirleyebilmektedir. Finansal performans analizi, işletmelerin ihtiyaçlarına ve amaçlarına göre farklı biçimlerde ve yöntemlerde yapılabilmektedir.

Finansal piyasaların politik, ekonomik ve sosyal olaylardan çok çabuk etkilendiği ve bu nedenle de büyük belirsizlikler içerdiği düşünüldüğünde bu sektörün baş aktörü bankalar için de piyasalarda oluşabilecek belirsizliğin en önemli sorun olduğu açıktır. Bu nedenle alınacak kararlarda piyasalarda oluşabilecek bu belirsizlikleri de hesaba katmak önemli bir noktadır. Bu noktadan hareketle son dönem yapılan çalışmalarda Zadeh'in (1965) ortaya koyduğu Bulanık Mantık teorisi hem belirsizlik altında karar verme hem de esnek bir değerlendirme imkânı sunması nedeniyle araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

Finansal performans analizi esasında bir karar verme sürecidir. Belirlenen birçok kriter ışığında alternatifler değerlendirilmektedir. Doğal olarak da kriter sayısı ve alternatif sayısı arttıkça karar verme süreci zorlaşmaktadır. Ayrıca kriterlerin birbiriyle çeliştiği durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Bu durum analiz sürecini içinden çıkılmaz bir hale getirebilmektedir. Bu zorlukların üstesinden gelebilmek için çok kriterli karar verme (ÇKKV) yöntemleri kullanmak araştırmacıların sıklıkla başvurduğu bir yöntemdir. Özellikle son dönemlerde finansal performans analizi sürecinde ÇKKV yöntemlerinin farklı yöntemlerle birleştirilerek kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışmada birden fazla ve birbiriyle çelişen kriterler olan durumlarda doğru kararlar verebilmeyi sağlayan çok kriterli karar verme (ÇKKV) yöntemleri ile, belirsizlik altında karar verme imkanı sağlayan bulanık mantık teorisinin birleşiminden oluşan Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışma 3 bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, bankacılık kavramı, bankacılığın tarihsel gelişim süreci, Türkiye’de ve dünyadaki bankacılık sektörünün gelişimi açıklanmıştır,

Çalışmanın ikinci bölümünde, performans kavramı, performansın boyutları, finansal performans analizi ve bankaların performansını etkileyen faktörler ile bankaların performansının belirleyicileri olan finansal oranlar açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde, Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi kullanılarak Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı ve yerli bankaların finansal performansı analiz edilmiştir. Çalışmada 2019-2022 yılları süresince 4 yıl boyunca Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların bilançolarından elde edilen 14 finansal oran yardımıyla finansal performans analizi yapılmış ve kullanılan Sezgisel Bulanık TOPSIS yönteminin finansal performans analizi sürecinde kullanışlı bir yöntem olup olmadığı araştırılmıştır.

2. BANKACILIK VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Tezin bu bölümünde bankacılık kavramının ne olduğu, bankacılığın önemi, Dünya’da ve Türkiye’deki gelişimine yer verilmiştir.

2.1. Bankacılık Kavramı

Banka kelimesinin, İtalyancada “masa, tezgâh, sıra” anlamına gelen “banko” kelimesinden dönüştüğü düşünülmektedir. Aynı kelime Fransızcada “banque” olarak geçmektedir. Pazar yerlerinde tezgâhlarda bankacılık işleri yapan Lombardiyalı Yahudiler için banker anlamına gelen “banço” ifadesi kullanılmıştır (Djalo, 2021). Paralarını değerlendirmek için bankerlere yatıran kişiler, bankerlerin yanlış para politikaları sonucunda iflas etmesi sonucu bankerlerin masasını devirdiği için bu kişilere “iflas eden” anlamında “bankrupt” ifadesi kullanılmıştır (Parasız, 2007).

Banka kelimesinin kökenine yönelik diğer bir varsayım ise; Venedik’in 12. yüzyılda piyasaya sürdüğü zorunlu borçlanma tahvillerinin işlemlerini gerçekleştirmek üzere 1157 yılında kurduğu “Devlet Borçları Odasında”, tahviller için “kamu borcu senetleri” anlamında kullanılan İtalyancada “monti” ve Almandaca “banchi” ifadesinden dönüşmüştür (Öçal ve Çolak, 1988).

Banka kavramı, bankacılık faaliyetlerinin giderek zenginleşmesi nedeniyle farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Bankaların yaptığı işlemlerin çokluğu, kapsayıcı bir tanımlama yapmayı zorlaştırdığı için 3182 sayılı “Türk Bankalar Kanununda”, banka ve bankacılığın tanımı yapılmamıştır (Akgöz, 2010).

Bankalarla ilgili olarak yapılan tanımlardan bazıları şöyledir; “gerçek veya tüzel kişiler tarafından kamu sermayesi ya da özel sermaye ile kurulmuş, para ile ilgili faaliyetleri ve düzenlemeleri gerçekleştirerek ihtiyaç sahiplerinin gereksinimlerini karşılayan ve ekonomiyi etkileyen işletmelerdir” (Astarcioglu, 2006). “Tasarruf sahiplerine, ekonomik fayda sağlamak ve tasarruflarının değer kaybetmesini önlemek amacıyla yasal düzenlemeler çerçevesinde bankacılık sistemi içinde faaliyet gösteren ticari kuruluşlardır” (Altay, 2014). “Tasarruf sahiplerinin mevduatlarını toplayarak fon işlerinde kullanmak üzere en yüksek düzeyde verimlilik elde etmeyi amaçlayan kuruluşlardır” (Güney, 2014). “Finansal olarak fon fazlasından elde edilen kaynakların fon isteyenlere kredi biçiminde verilmesine aracılık eden, tasarruflar ile yatırımlar arasında değişim sağlayan kuruluşlardır” (Yetiz, 2016). “Finansal sistem içinde aracılık fonksiyonunu üstlenen bir aktördür” (Bektaş ve Tekin, 2013).

Bankalar kendi aralarında hukuki kuruluş biçimlerine göre, sermaye kaynaklarına göre ve faaliyet konularına göre üç farklı başlıkta sınıflandırılmaktadır. Banka sınıfları aşağıda özetlenmektedir (Birdal, 1993; Djalo, 2021).

Hukuki kuruluşlarına göre bankalar üç sınıfa ayrılır;

- Bireysel girişim olarak kurulan bankalar
- Ticari şirket olarak kurulan bankalar
- Kanunla kurulmuş bankalar

Sermaye kaynaklarına (mülkiyet yapılarına) göre bankalar üç sınıfa ayrılır;

- Özel sermaye ile kurulan bankalar
- Devlet sermayesi ile kurulan bankalar
- Karma sermaye ile kurulan bankalar
- Yabancı bankalar

Faaliyet konularına göre bankalar üç sınıfa ayrılır;

- Ticaret bankaları
- Katılım bankaları
- Kalkınma ve yatırım bankaları
- Merkez bankaları

Örgütlenme alanlarına göre bankalar

- Ulusal bankalar
- Bölgesel bankalar
- Yerel bankalar
- Kıyı bankalar (Off Shore)

Bankaların kuruluş amaçlarına göre faaliyet alanları farklılık gösterir. Bu faaliyetlerden bazıları şunlardır (Arslan ve Hotamışlı, 2007; Yetiz, 2016):

- Ülkedeki para politikalarının uygulanmasını desteklemek,
- Finansal işlemlerde aracılık görevi yapmak,
- Menkul kıymetlerin alış ve satışında rol oynamak,
- Gelir idaresi ödemelerini yapmak,
- Bireysel emeklilik işlemleri yapmak,
- Bireysel sigorta işlemleri yapmak,
- Kira ödemeleri yapmak,
- Kiralık kasa ile kıymetli varlıkların korunmasında hizmeti vermek,
- Kişiler arasındaki ticari alacak verecekleri düzenlemek,
- Kredi alıp verme gibi işlemler yapmak
- Kredi kartı imkânları sunmak,

- Piyasada dolaşan sermayeyi toplamak ve bu sermayeyi değerlendirmek,
- Sigorta prim ödemelerini yapmak,
- Tahvil, senet, bono gibi işlemlerin tahsilatını yapmak,
- Tasarruf sahiplerinin tasarruflarını güvenli bir şekilde ve yerde korumak,
- İç ve dış ticaret işlemlerinde aracılık yapmak.

Bankalar tasarruflarla yatırımlar arasındaki değişimin en uygun ve dengeli biçimde gerçekleşmesini sağlayan kuruluşlar olarak önemli görevleri yerine getirir. Bankacılık sektörü, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri üzerinde önemli etkilere sahiptir. Sektörlere kaynak sağlayarak istikrara, ekonomik ve finansal büyümeye katkı sağlar. İyi kurulmuş bankacılık sistemleri büyük ekonomik ve finansal krizlerin çıkmasını önleyebilir (Djalo, 2021).

2.2. Bankacılığın Tarihi ve Gelişimi

Bankacılığa benzer faaliyetlerin, paranın kullanılmaya başlamasından çok önce ilkçağlara kadar uzandığı belirtilmektedir. İnsanlar ilkçağlarda değerli varlıklarını korumak amacıyla dini tapınaklara emanet etmekte, din adamları da bu emanetleri hem korumakta hem de farklı ihtiyaç sahiplerine ödünç vermektedir. Bu bakış açısıyla tapınakların tarihteki ilk bankalar, din adamlarının da ilk bankacılar olduğu kabul edilmektedir. Bazı ülkelerde hükümdarlar da benzer işleri yapmıştır. Ticari hayatın yaygınlaşması ile insanlar ellerindeki fazla malları, ihtiyaçları doğrultusunda başkalarındaki mallarla değiştirmek amacıyla daha pratik bir takas aracına gerek duymuştur. Ayrıca, farklı bölgelerde bulunan alıcılardan tahsilat yapılması, kıymetli madenlerin nakil ve depolanmasındaki problemler, veresiye işlemlerinde güvenilir bir aracının ihtiyacı gibi nedenler bankacılığın doğmasında rol oynamıştır (Yetiz, 2016).

2.2.1. Dünyada Bankacılığın Gelişimi

Dünya bankacılık tarihi, Milattan önce (M.Ö). 3500 yılına kadar uzanmaktadır. Bu dönemlerde, Sümerli ve Babilli din adamlarının borç verdiği ile ilgili bankacılık belgelerine ulaşılmıştır. Sümer, Babil ve Yunan gibi eski medeniyetlerde de bankacılık faaliyetlerine benzer işlerin yapıldığı bilinmektedir. Paranın icat edilmesiyle birlikte ticaretin gelişimine paralel olarak bankacılık da gelişmeye başlamıştır (Aydın, 2006).

İlk bankacılık yasaları Eshunanca Krallığında M.Ö. 2000’li yıllarda düzenlenmiş ve faiz oranı %20 olarak belirlenmiştir. Bu dönemde yine Hamurabi yasaları olarak bilinen yasal düzenlemelerde, mevduat toplama, kredi verme, komisyon işlemleri, kredi senetleri ile ilgili hükümler yer almıştır. M.Ö. 1000’li yıllarda Mısır, Yunanistan ve

Roma’da bankacılık gelişmeye başlamış, Mısır’da faizlere sınır getirilmiş, Yunanistan’da bankacılık denetimleri başlatılmıştır. Bankacılık sektörü, paranın icat edilmesiyle birlikte gelişimi hızlanmıştır. Yunan kralları kendi adlarına para bastırarak, Persler, Lidya, Sinop, Kartaca ve Scilya’yı ele geçirdikten sonra bankacılık Ortadoğu’ya yayılmıştır. Roma’da bankacılık aristokratlardan ziyade alt tabaka sosyal düzeydeki armatör ve tacirlerin ilgisini çekmiş ve onlar tarafından kullanılmıştır (Aydın, 2006).

Ortaçağ döneminde denizciliğin gelişmesiyle birlikte başlayan keşifler ve madencilik furyası kıymetli madenlerin artmasıyla Avrupa’daki bankacılığın yükselmesine neden olmuştur. Bankacılar yalnızca vatandaşlığa hak kazanan bireylerken herkesin kabul ettiği sosyal düzeyi daha yüksek bir statü kazanmıştır (Kaya, 2003).

Banka adını kullanarak açılmış tarihteki ilk kuruluş 1401’de kurulan Barselona Bankası’dır (Yıldırım, 2020). Hollanda’da kurulan “Amsterdam Bankası” (1609 yılı) ilk modern bankadır. Çek ve banknotların kullanılmaya başlaması ise 1637 yılında kurulan Venedik Bankası ile gerçekleşmiştir. Bankacılık alanındaki önemli gelişmelerden biri de, İngiltere Kralının 1640 yılında tüccarların altınına el koymasından sonra, tüccarların haklarını korumak üzere altınların, “goldsmith” isimli altın sertifikaları karşılığında verilmeye başlanmasıdır. 1694 yılında ise İngiltere ilk Merkez Bankası’nı (İngiltere Bankası) piyasadaki istikrarsızlığı önlemek ve Fransa savaşı için finansman sağlamak amacıyla kurmuştur. Avrupa’da 1800 yılında kurulan Fransa Bankası da en önemli köşe taşlarından biri olarak ifade edilir (Korkmaz, 2023).

Amerika’da 1781 yılında ilk kurulan “Bank of North America” bankasının başarısı üzerine yeni bankalar kurulmaya devam etmiştir. 1791 yılında kurulan “Bank of the United States” para ve kredi işlemleriyle ilgili faaliyet gösteren, özel banka ve merkez bankası niteliği taşıyan ilk bankadır. Amerika yasalarında 1863’te çıkarılan “Bankalar Kanunu” ile ikili bankacılık sistemine geçilmiş, eyalet bankaları ile ulusal bankalar ayrılmıştır (Aydın, 2018). 18. yüzyılda Britanya adasında başlayan endüstri devrimi ile başlayan üretim atılımları zenginlik ve çeşitliliğin artmasına neden olmuş, Avrupa’ya yayılan kredi işlemlerinin teşvik edilmesine, finansal işlemlerin artmasına ve Merkez Bankalarının çoğalmasına neden olmuştur (Uluyol, 2019).

Günümüzdeki anlamda modern bankacılık sistemlerine geçiş 1900’lü yılların başlarında oluşmaya başlamıştır. Amerika’da 1913 yılında çıkarılan bir kanun ile bugünkü Merkez Bankası FED (Federal Reserve System) kurulmuştur (Aydın, 2018). Dünya’da kapitalizmin yaygınlaşmasıyla 19. yüzyılın sonlarına doğru bankalar, yatırım ve iş bankacılığı üzerinde uzmanlaşmış, orta ve uzun vadeli krediler vermeye

başlamıştır. Zamanla, ticari, sınai ve uluslararası gibi farklı alanlarda uzmanlaşan bankalar birleşerek büyük ölçekli bankacılık işlemlerine girmişlerdir. Böylece tek merkezli, çok şubeli büyük ölçekli bankalar ortaya çıkmıştır (Yıldırım, 2020).

20. yüzyılda ise merkezi planlı sosyalist ekonomiler ortaya çıkmış, banka sektörünün faaliyetlerinde de değişimler meydana gelmiş, bankacılık sistemleri önem kazanmıştır (Yıldırım, 2020). 1944 yılında Bretton Woods kararları ile Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası kurulmuştur. Savaş ve kriz dönemlerinin yaşanmasının ardından 1945 yılı sonrasında IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi yapılar küresel fonksiyonlar üstlenmeye başlamıştır. 1980 sonrasında serbest piyasa ekonomisi, küresel fon ve sermaye hareketleri, bankaların uluslararası olmasını zorunlu hale getirmiştir (Korkmaz, 2023).

Bretton Woods sisteminin çöküşünün ardından küresel boyutta tüm bankaların etkileneceği üzerine risklerin yönetilmesi ve problemlerin ortak çözümü için 1974 yılında Basel Komitesi (Bankacılık Gözetim Komitesi) faaliyetlere başlamış ve bankacılık sektöründe düzenlemeler getirerek tüm dünyada aynı denetlemelere tabi tutulmasını sağlamıştır (Parasız, 2007). Ayrıca 1988 yılında yayınlanan Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel I), bankaların riskleri ile sermayeleri arasındaki ilişkiyi gösteren sermaye yeterlilik rasyosunu tanımlamıştır. 2004 yılında ise Basel II metni ile asgari sermaye, piyasa disiplini, denetim otoriteleri, şeffaflık gibi konular düzenlenmiş, 2008 yılında Basel III metni ile küresel finans krizinde görülen eksikleri tamamlayıcı düzenlemeler yayınlamıştır. Bu düzenlemelerin temel amacı ekonomik şoklara karşı bankaların makro ve mikro bazda direncini arttırmak, kurumsal yönetim ve risk yönetim uygulamalarını geliştirmek ve kamu bilgilendirilmesini arttırmaktır (Erdoğan, 2014).

2.2.2. Türkiye’de Bankacılığın Gelişimi

Batı devletleriyle karşılaştırıldığında Türkiye’de bankacılık faaliyetlerinin oldukça geç bir dönemde başladığı söylenmektedir. Osmanlı Devletinde bankacılık faaliyetleri Tanzimat Döneminde yabancı bankalarla başlamıştır. Ancak bankacılığın asıl ilerlemesi Cumhuriyet Döneminde başlar. Türkiye’de bankacılığın oluşum süreci 19. yüzyıldan sonra iki ayrı şekilde gözlenir. Mithat Paşa ile kalkınmaya yönelik yapılandırılmış ulusal kaynakları değerlendiren ulusal nitelikli bankalar vardır. Ayrıca yabancı girişimcilere imtiyazlarla başlayan, dış ticaret finansmanına ve devlet borçlanmalarını yönetmek üzere kurulmuş bankalar bulunmaktadır (Eriş, 2019).

Türkiye’de bankacılık sektörünün gelişimi Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki temel döneme ayrılmıştır.

1. Osmanlı Devleti’nde Bankacılığın Durumu (1847-1923),
2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılığın Durumu (1923- 2023).

2.2.2.1. Osmanlı Dönemi

Türk bankacılık sistemi, Osmanlı Devletinde ilk bankanın 1847 yılında İstanbul Bankası adıyla kurulmasıyla başlar. İlk modern bankacılık 19. yüzyılda başlamış ancak bu dönemden önce farklı finansal sistemlerle benzer faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Osmanlı Devleti’nin kurulduğu tarihten itibaren 6 yüzyıl boyunca hisbe teşkilatı, ahilik, tımar, lonca, vakıf sistemi, istisna ve para vakıfları, eytam sandıkları, muşareke, mudarebe, karz-ı hasen, selem, icare gibi farklı uygulamalarla reel piyasa ve dengeli bir ekonomi uzun süre sürdürülmüştür. Osmanlı Devleti, batıdaki gelişmeleri her alanda çok yakından takip etmesine rağmen iktisat ve finans faaliyetlerini 19. yüzyıla kadar Para Vakıfları (Vakf-ı Nükud) ile yürütmüş, modern finans kurumlarından uzak kalmıştır (Bulut, 2017).

İslamiyet’i benimsemiş bir devlet olarak Osmanlı Devleti kredi sistemlerinde faizden korunmak üzere mudarebe gibi iş ortaklıklarının devreye sokulduğu borç transferleri, kredi düzenlemeleri, kredi mektupları gibi farklı uygulamalara başvurmuştur. İslam ülkeleri, İslam hukukuna uygun finans araçları geliştirmiş ve bu araçlar 12. ve 13. yüzyıllarda İslam ülkelerinin Batı ülkelerine göre ekonomik olarak daha iyi durumda olmalarını sağlamıştır (Pamuk, 2017).

Osmanlı Devletinde bireysel sermayeden ziyade devletin varlığı önemli olduğu için vergiler aynı olarak alınmış, sermaye biriktiren kişiler vatan haini olarak yakalanarak cezalandırılmış, mallarına el konmuştur. Bu da bankacılığın bir ihtiyaca dönüşmesine engel olmuş ve bankacılık sektörünün dünya genelinde gelişirken Osmanlı Devleti’nde geri kalmasına neden olmuştur. Tanzimat Dönemi’ne kadar bankacılık faaliyetleri Galata civarında yerleşmiş hazine sarrafları ya da bankerler tarafından yürütülmüştür (Apak ve Tay, 2012).

Tanzimat Döneminde ortaya çıkan faiz sorunları, Avrupa’da %4 iken Osmanlı’da %20’nin üzerindeki tarım kredi faizleri, Galata piyasasında borçlanmanın %18 oranında olması, iç ve dış ticaret anlaşmaları finansman sorunu ortaya çıkarmıştır. Böylece 1845 yılında hükümetin öncülüğünde kambiyo istikrarını sağlamak amacıyla İstanbul Bankası (Banque de Constantinople ya da Bank-ı Dersaadet) kurulmuştur. 1838 yılında İngiltere ve Fransa ile yapılan ticaret anlaşmaları nedeniyle ortaya çıkan mali problemler, yoğun ithalattan kaynaklanan altın ve gümüş rezervlerinin tükenmesi, “kaime” olarak adlandırılan paranın ithal edilmesine yol açmıştır. Bu da dış ticaret

açığının büyümesi ile sonuçlanmıştır. İstanbul Bankası, uyguladığı para politikası nedeniyle 1852 yılında öz sermayesiz duruma düşerek dünya çapında iflas eden ilk banka olmuştur. Aynı zamanda dünyada bankaların yalnızca tasarrufu yükselten değil, tüketimi de yükselten bir işlev kazanabileceğini göstermiştir (Kazgan, 1997).

Tüm bu gelişmeler üzerine ilk Osmanlı kağıt parası 1839 yılında “Kaime-nakdiye-i mütebere” adıyla basılmıştır. 1863 yılında ise Bank-ı Osmani Şahane para basma faaliyetlerini yürütmek amacıyla kurulmuştur. Bu tarihe kadar Osmanlı’da para basımı yabancı bankalar tarafından yürütülmekteydi. 1856-1875 yılları arasında yabancı sermayeli 11 banka, 1875-1922 yılları arasında yabancı sermayeli 7 banka kurulmuş ve bu bankalar 18 şube açmışlardır (Uluyol, 2019). Düyun-u Umumiye’nin 1881 yılında kurulmasıyla birlikte, devletin dış borç yönetimi tamamen yabancılara devredilmiştir (Öztaş, 2022).

İngiliz ve Fransız bankerlerin girişimiyle, yabancı sermayeli olarak ilk defa 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası (Ottoman Bank), merkezi Londra’da olan fakat İstanbul’da faaliyet gösteren bir banka olmuştur. Kısa süre sonra Osmanlı Bankası’nın İzmir, Selanik, Beyrut ve Kalas şubeleri de açılmıştır. Başlangıçta bir ticaret bankası olarak kurulmuş olan Osmanlı Bankası, zamanla hem yatırım bankası hem de devlet bankası özelliği kazanmış 19. yüzyılın en güçlü finans kurumlardan biri haline gelerek imparatorluğun veznedarı haline gelmiştir (Bayraktar, 2011; Apak ve Tay, 2012).

Devletin ulusal bir banka kurmak için kendi sermayesi olmadığı için yabancı sermayelerle açılan bankalardan en çok çiftçiler zarar görmüştür. 1863 yılında çiftçilere destek amacıyla açılan Memleket sandıkları Tuna vilayeti Piroz kazasında faaliyete geçirilmiştir. Bugünkü tarım kredi kooperatifleri gibi faaliyet gösteren bu yapılanma daha sonra Osmanlı Dönemindeki ilk ulusal bankacılık girişimi olan ve 1863 yılında kurulan Ziraat Bankası’na temel oluşturmuştur. Mithat Paşa tarafından kurulan Ziraat Bankası, çiftçilere ayni ve nakdi yardımlarla destek vererek, 1879-1908 yılları arasında tarım ürünleri ihracatının %45 düzeyinde artmasında, demiryollarının Anadolu içine kadar uzanmasında ve uluslararası pazarlara açılmada önemli rol oynamıştır (Uluyol, 2019).

2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre önce 1911-1923 yılları arasında ulusal sermayeli toplam 21 banka kurulmuştur. Sektördeki yabancı bankaların kredi piyasasındaki etkinlikleri nedeniyle bu bankalardan yalnızca 18 tanesi iflas ve tasfiyeler sonucu Cumhuriyet dönemine geçebilmiştir. Cumhuriyet Döneminde ulusal ekonomi

politikaları bankacılık sektörünü doğrudan etkilemiş ve dönemsel özellikler göstermesinde rol oynamıştır. Cumhuriyet dönemindeki ekonomi politikalarından etkilenen dönemler ise kendi içinde yediye ayrılmaktadır (Aydın, 2006; Yetiz, 2016; Öztaş, 2022);

1. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1933),
2. Kamu Bankaları Dönemi (1933-1945),
3. Özel Bankalar Dönemi (1945-1960),
4. Planlı Dönem (1960-1980),
5. Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 ve 2004),
6. Yeniden Yapılandırma Dönemi (2002-2007),
7. Küresel Kriz ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler (2007-2018),

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanından sonra sınai ve ticari hayatı canlandırmak, ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla ulusal bankacılığı geliştirmeye yönelik önemli adımlar atılmıştır. Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılında faaliyet gösteren toplam 35 bankadan 22 tanesi ulusal ve 13 tanesi yabancı sermayeli bankadır (Yetiz, 2016). 17 Şubat 1923 yılında yapılan Türkiye İktisat Kongresi’nde alınan kararlar ile ulusal bankacılığın geliştirilmesi konusunda fikir birliğine varılmıştır. Bu tarihten sonra çok hızlı bir biçimde harekete geçilmiştir. Ancak devletin ulusal bir sermaye için yeterli gücünün olmaması üzerine, tüccarların bir ticari bankanın gerekliliği önerisi üzerine Türkiye İş Bankası 1924 yılında kurulan ilk özel sermayeli banka olmuştur. Cumhuriyet döneminde kurulan ikinci banka ise yine kongrede tüccarların bir sanayi bankasının gerekliliği önerisi üzerine ilk kalkınma bankası özelliği olan Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası 1925 yılında kurulmuştur. Ayrıca ulusal bankalar döneminde Emlak ve Eytam Bankası (1927), Merkez Bankası (1930) ve Sümerbank (1933) kurulmuştur (Büyükoğlu, 2022).

Özel Amaçlı Devlet Bankaları (Kamu Bankaları) Dönemi’nde (1933-1945), büyük ve önemli devlet bankaları kurulmuştur. Belediyeler Bankası (1933), Etibank (1935), Denizbank (1937), Halk Bankası ve Halk Sandıkları (1938) kurulmuştur. Özel Bankalar Döneminde (1945-1960) ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında ticari yapının güçlenmesi amacıyla Yapı ve Kredi Bankası (1944), Garanti Bankası (1946), Akbank (1948), Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (1950) ve Pamukbank (1955) kurulmuş, banka şubeleri yaygınlaşmıştır (Büyükoğlu, 2022).

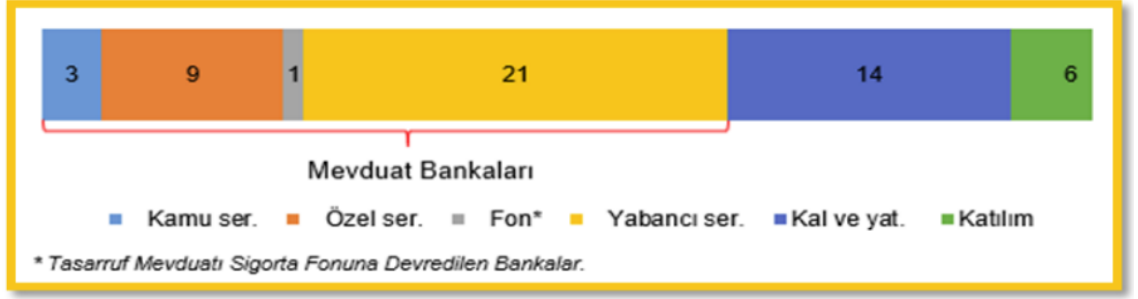
Planlı dönemde (1960-1980), yapılan Kalkınma Planlarında yer alan ilkeler bankacılık sektörüne yön vermiştir. Bu nedenle, yatırım ve kalkınma bankalarının sayısında artış görülmüştür. Bu dönemde 5 kalkınma bankası ve 2 ticaret bankası

kurulmuştur. Kurulan kalkınma bankaları; T.C. Turizm Bankası (1962), Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963), Devlet Yatırım Bankası (1964), Türkiye Maden Bankası (1968) ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976); kurulan ticaret bankaları ise Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası (1964) ve Arap-Türk Bankası (1977)'dir (Bulut, 2015).

24 Ocak 1980 Kararları ile başlayan Serbest ve Dışa Açılma Döneminde (1980-2004), bankacılık sistemi liberalleşmeye başlamış, esnek döviz kuruna geçilmiş, pozitif reel faiz politikası uygulanmaya başlamış, kapalı ekonomiden dışa açık ekonomiye geçiş yapılmış, ekonomi ihracata dayalı hale getirilmiştir. Piyasa faizleri serbest bırakılarak, yerli ve yabancı bankaların kurulmasına izin verilmiş, bankacılık sektöründe rekabet yükseltilmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu çıkarılmış, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ve Bankalar arası Para Piyasası olan Interbank kurulmuştur (Büyükoğlu, 2022). 1985 yılında 3182 Sayılı Bankalar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Böylece, bankalar uluslararası denetim ve gözetim sistemine girmiş, bilançolar dış denetime açılmış, tek düzen hesap planı uygulaması ve donuk kredilere gerçekçi karşılık uygulaması getirilmiş, mevduat sigorta fonu kurulmuş ve İlk defa Türkiye'de bireysel döviz alma, tutma ve döviz mevduatı açma izni verilmiştir. 1994 yılında yaşanan ilk bankacılık krizi sonrasında 2001 yılında radikal kararlar alınmış, bankacılık sektörü en çok kâr eden sektör haline gelmiştir (Bulut, 2015).

Yaşanan krizler nedeniyle bankacılık sektörü sistematik bir riske maruz kalmış, Yeniden Yapılandırma Dönemi'nde (2002-2007) tüm bankalar, yeniden yapılandırılarak ortak bir yönetim altına alınmıştır. Özel bankalardan sermayesini güçlendiremeyen bankalar TMSF bünyesine alınmıştır (Yıldırım, 2020).

Günümüzde Türkiye'de faaliyet gösteren 54 banka vardır. Bu bankaların 3 tanesi kamu sermayeli, 9 tanesi özel sermayeli, 1 tanesi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) sermayeli, 21 tanesi yabancı sermayeli mevduat bankalarıdır. 14 tanesi kalkınma ve yatırım bankası, 6 tanesi katılım bankasıdır. Bankaların şube sayısı 11374, 204.626 personeli istihdam etmektedir. Türkiye Bankalar Birliği raporuna (TBB, 2021) göre bankacılık sektörü içindeki en yüksek pay mevduat bankalarına aittir (Yetiz ve Kılıç, 2021).

Şekil 1. Türkiye’de Türlerine Göre Banka Sayıları (TBB, 2021).

3. FİNANSAL PERFORMANS

3.1. Performans Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde performans kelimesi “başarım” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkarak performansın başarı ile eş anlamlı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte performans kelimesinin dar ve geniş çerçevede çok sayıda tanımlaması yapılmıştır. Farklı kaynaklarda birçok tanımı bulunan performans kelimesinin tanımlamaları şu şekildedir;

Belirli bir süre boyunca elde edilen ürün ya da hizmet miktarı ile ölçülebilen değerler bütününe performans denir. Performans, önceden belirlenmiş amaçlara ulaşabilmek için yapılan planlı uğraşların ve elde edilen sonuçlarının nitelik veya nicelik açısından değerlendirilmesidir (Erdil ve Kalkan, 2005).

Performans, önceden belirlenmiş ölçütleri karşılamak için, belirlenen bir amacın gerçekleştirilmesi ve verilen görevin yerine getirilmesi süresince ortaya konulan düşünce, hizmet veya ürünler olarak tanımlanabilir (Başdar, 2019).

Performans, belirlenen faaliyetlerin sonucunda ölçülebilen veya ölçülemeyen kavramların mutlak veya göreceli olarak tanımlanabilmesidir (Kubalı, 1999). Performans; bir birey, grup, sistem, çalışma birimi veya işletmenin önceden planlanan ve belirli amaçlar doğrultusunda yapılması hedeflenen işle ilgili olarak planlanan sürecinin ne kadarının gerçekleştirilebildiğinin nicel veya nitel olarak anlatımıdır (Beycan, 2007).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere performans kavramının tanımı üzerinde bir fikir birliği sağlanamamış ve birbirinden farklı pek çok tanımı yapılmıştır. Ancak genel anlamda performans kavramı planlanan bir sürecin kişi, grup ya da kurumlar açısından ne ölçüde yerine getirebildiğinin bir ölçütü olarak ifade edilebilir.

2.2. Performans Boyutları

Performans kelimesinin yapılan tanımlamaları incelendiğinde zaman geçtikçe insanların performansın birçok farklı boyutuna odaklandığı görülmektedir. Endüstri devriminin başlarında performansın boyutları kâr ve maliyet olarak belirginleşmiş ve bu iki kavrama odaklanılmıştır. Zamanla ilerleyen dönemlerde bu iki kavrama verimlilik kavramı eklenmiş ve performansın üç boyutu olarak nitelendirilmiştir. Daha sonra bu üç boyut performans tanımlamak için yeterli görülmemiş ve bu boyutlara kalite ve müşteri memnuniyeti olmak üzere iki boyut daha eklenmiştir ve performansın beş boyutundan

söz edilmeye başlanmıştır. Son dönemlerde ise bu boyutlar daha da genişletilerek, çalışanların davranış biçimi, mevcut pazar durumu, ürünün pazardaki liderliği, sosyal sorumluluk gibi yeni boyutlar eklenmiştir (Gencer, 2006).

3.1.1. Kârlılık

Kârlılık bir işletmenin büyüyebilmesi, gelişebilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için gerekli ön koşullardan biridir. Kârlılık işletme performansının önemli göstergelerinden biridir ve işletmenin örgütsel hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur (Daft, 2009). İşletmeler elde ettikleri kârı ortaklarına dağıtabileceği gibi işletmenin yatırım süreçleri içinde yani oto finansman kaynağı olarak da kullanılabilir. Bu açıdan bakıldığında kârlılık, hem yatırımcılar hem de işletmenin ortakları tarafından çok önem verilen bir gösterge durumundadır.

Kârlılık işletmenin var olan sistemin iyileştirilmesi, veriminin artırılması, işletmenin devamlılığının sağlanması, işletme için bir denetim aracı olması, işletmenin çalışanlarını güçlendirip teşvik etmesi gibi amaçlara hizmet etme açısından da önemli bir gösterge olarak karşımızda durmaktadır.

3.1.2. Verimlilik

Genel anlamda verimlilik; bir işletmede üretim süreçlerinde girdilerin ne kadar verimli kullandığını göstermek için kullanılan bir kavramdır. Verimlilik, bir işletmede belirli bir üretim sürecinin sonunda üretilen ürünlerle (çıktı), bu üretim süresince kullanılan üretim kaynaklarının (girdi) oranından elde edilen bir değeri yansıtmaktadır. Verimliliği üst düzeye çıkarmak yani en ideal sonuca ulaşabilmek için kullanılan girdiler ile ortaya çıkan ürünler arasında oransal bir ilişkinin varlığı gerekir.

Verimlilik elimizdeki mevcut kaynakları ne kadar doğru kullanabildiğimiz ve bu kaynaklarla ne kadar fazla ve ne kadar iyi kalitede üretim yapabildiğimizin bir göstergesidir. İşletmeler elindeki kaynaklarla daha iyi kalitede ve daha fazla sayıda ürün üretebildiği durumlarda verimlilik artışı sağlamış olur. İşletmeler açısından verimlilik artışı sağlamanın bir başka yolu da üretilen ürün miktarını ve ürün kalitesini düşürmeden daha az kaynak kullanmaktan geçmektedir (Tangen, 2005).

3.1.3. Yenilik (İnovasyon)

Günümüzde işletmelerin en büyük amaçlarından biri sürekliliği sağlayabilmektir. Özellikle de artan rekabet ortamında ve müşteri odaklı yeni hizmet anlayışının hâkim olduğu pazarda işletmelerin bu sürekliliği sağlaması son derece zordur. İşletmelerin

sürekliliği, artan bu rekabet koşullarında, tüketicilerin beklenti, gereksinim ve isteklerine karşılık verebilmesine ve müşterileri tatmin edecek olan hizmet ve ürünü sunmasına bağlıdır (Öztek, 2005). Bu durum işletmeleri sürekli yenilikler yapmaya ve çağın gereksinimlerine uygun davranmaya zorlamaktadır.

Yenilik işletme dışında gelişmekle birlikte tüketici ve pazara yönelik bir olgudur. Özellikle de sürekli değişen ve gelişen teknoloji çağında tüketicinin ve pazarın istekleri de sürekli değişmekte ve işletmeler de bu doğrultuda pazara ve tüketicilere yönelik yenilikler gerçekleştirmek durumundadır.

Yenilik bir diğer ifadeyle inovasyon; yeni fikirlerin fark yaratan sonuçlara dönüştürülmesi süreci olarak ifade edilebilir. İnovasyon artan rekabet ortamında avantaj elde etmek isteyen işletmeler için son derece önemli bir olgudur. Rekabet avantajı elde etmek isteyen işletmeler iş stratejilerinin temeline yenilik fikrini yani inovasyonu koymak zorundadır (Toraman vd., 2009).

İşletme, yenilik yani inovasyon yaparken kaynaklarını ne kadar etkin kullanırsa inovasyonun başarıya ulaşma şansı o derece yüksek olacaktır. İnovasyon yapma fikri her ne kadar işletme yöneticilerin görevi gibi görünse de işletme çalışanlarının da bu sürece dâhil edilmesi inovasyonun benimsenmesi için son derece önemlidir.

İşletme çalışanlarının dâhil edilmediği inovasyon süreçlerinin başarıya ulaşması pek mümkün değildir. Bu yüzden işletme yönetimi inovasyon sürecine işletmenin tüm çalışanlarını dahil etmeli, işletme içerisinde inovasyon sürecinin önemli ve gerekli bir süreç olduğuna ilişkin bir düşünce oluşturmalı ve çalışanların bu süreci içselleştirmesini ve benimsenmesini sağlamalıdır. Bu sayede işletmede inovasyon kültürü oluşması sağlanarak inovasyon süreçlerinin devamı sağlanmalıdır.

3.1.4. Kalite

Kalite, kaynakların verimli kullanılmasını sağlayarak müşteri talep ve isteklerine uygun üretim ve hizmet anlayışını önceleyen bir performans boyutudur (Bayyurt, 2007). Kalite pazarlama, tasarım, satın alma, üretim, insan kaynakları gibi firmadaki bütün organize birimlerin birbirleriyle uyum ve plan içinde çalışmaları ile gerçekleşir (Demirci ve Eren, 2009).

Kalite, performans analizi yapılırken kriter olarak kullanılan önemli bir göstergelerden biridir. Her ne kadar kalite denildiği zaman akla ilk gelen mal, hizmet veya ürün kalitesi olsa da aslında kaliteyi ortaya çıkaran birçok faktör yer almakta ve tüm bu faktörlerin her biri kalitenin birer boyutunu oluşturmaktadır. Aslında ürün kalitesi bir sonuç olup liderlik kalitesi, yönetim kalitesi, insan kalitesi, sistem kalitesi,

süreç kalitesi ve donanım kalitesi gibi unsurlar bunun belirleyicisi durumundadır (Aktan, 2009).

3.1.5. Ekonomiklik

Ekonomiklik, işletmelerin üretim sürecinde kullandıkları mal ve hizmetlerin maliyetleri ile ürettikleri ürün ve hizmetlerin toplam değerleri arasındaki ilişkidir. İşletmeler açısından bakıldığında ekonomiklik; mümkün olan en düşük maliyet ile elde edilen girdi kaynağından en üst kalitede üretim gelirin elde edilmesidir. Bir başka ifadeyle ekonomiklik, belirlenen hedefe ve kaliteye en az maliyetli kaynaklar ile en kısa sürede ulaşabilmeyi gerçekleştirmektir. Maliyet ile üretimin arasında olan bağlantıyı gösteren bu performans faktörü, üretim girdilerinin maliyeti biçiminde hesaplanmaktadır (Demirci ve Eren, 2009).

3.2. Performans Ölçümü

Performans kavramının boyutları ve bu boyutların bireyler ve işletmeler için önemi düşünüldüğünde performansın ölçülmesi ve değerlendirilmesi gerektiği son derece açık bir şekilde karşımızda durmaktadır.

Performans ölçümü, bireyler veya işletmeler tarafından önceden belirlenen planlar doğrultusunda gerçekleştiren faaliyetlerin amacına uygun bir şekilde devam edip etmediğinin ve bu faaliyetlerin hedeflenen amaca ulaşma konusunda ne kadar etkili olduğunun analiz edilmesi olarak ifade edilebilir.

Performans ölçümü analitik bir süreçtir. Bir işletmenin ürettiği ürünlerin, sunmuş olduğu hizmetlerin ve bunları yaparken kullandığı kaynakların sistematik bir şekilde takip edilerek veriler elde edilmesi ve elde edilen bu verilerin objektif bir şekilde değerlendirilip analiz edilmesi süreci performans ölçümü olarak tanımlanmaktadır (Demirkaya, 2000).

İşletmelerin belirlenen hedeflerine ulaşabilmesi ve bu doğrultuda kararlar alabilmesi için performans ölçümü önemli bir noktadır. Özellikle de işletmenin geçmiş faaliyetlerinin analiz edilip eksik ve hatalı noktaların belirlenmesi ve bu sayede belirlenen hedeflere ulaşılması açısından performans ölçümü son derece önemlidir.

Performansın ölçülmesindeki temel amaçlar aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Yenice, 2006):

- Üretilen ürünlerin ve sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması,
- Hesap verilebilirliğin sağlanması,
- İşletme çalışanların kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlanması,

➤ Ölçüm neticesinde belirlenen iyi performansların ödüllendirilerek sürekliliğinin sağlanması.

3.3. Finansal Performans

Günümüzde ekonomik, sosyolojik ve teknolojik alanlarda yaşanan hızlı değişim işletmeleri önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle de küreselleşme süreciyle beraber sınırların ortadan kalkması ve müşteri odaklı üretim sisteminin tüm dünyaya hâkim olması işletmelerin ulusal rekabet alanının dışına çıkarak uluslararası rekabet içerisine girmesine neden olmuştur. İşletmelerin bu rekabet ortamında varlıklarını sürdürebilmeleri ve hedeflerine ulaşabilmeleri için iyi bir performans sergilemeleri gerekmektedir.

İşletmeler açısından bakıldığında iyi performans göstermenin yolu; dünyadaki yeni gelişmeleri yakından takip etmek, değişime uyum sağlayarak kurumsal kapasiteyi geliştirmek, sosyal ve çevresel duyarlılık gösterecek bir organizasyon yapısı oluşturarak işletme performanslarını sürekli ölçmekten geçmektedir. İşletmelerin performansının sistematik olarak ölçülmesi ve değerlendirilmesi için performans göstergelerinin objektif bir şekilde belirlenmesi, karşılaştırma yapılabilecek şekilde hazırlanmış olması, bunlara dayalı verilerin bulunması ve bu veriler yardımıyla ölçme işlemlerinin yapılıyor olması gerekmektedir (Akal, 2005).

Günümüzde işletmelerin değerlendirilmesi finansal performansın ölçülmesi ile yapılmaktadır. Finansal performans, bir işletmenin finansal durumundaki değişimin ölçülmesi veya yönetim tarafından alınan kararlarının finansal bir çıktısı olarak ifade edilebilir. Klasik yönetim çerçevesinden bakmak gerekirse finansal performans, işletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirme sürecinde alacakları kararları belirlemek için yöneticiler tarafından gerçekleştirilmiş olan karar süreci olarak tanımlanabilir (Amaratunga vd., 2000).

Finansal performans, bir işletmenin var olan kaynaklarını ne ölçüde etkili ve verimli kullandığını tespit etmeye yaramakla birlikte, yatırım verimliliği ve risk düzeyi gibi konularda da bilgi sunmasıyla işletme yöneticileri, ortaklar, yatırımcılar ve kredi verenler için önemli bir ölçüttür.

Finansal performans, aynı zamanda geçmiş faaliyetlerin doğru bir şekilde analiz edilmesi, gelecek için alınacak yatırım ve finansman kararlarının doğru ve isabetli olması ve kaynak kullanımının verimli olması gibi konularda işletme yöneticilerine kritik bilgiler sağlamaktadır (Uygurtürk ve Korkmaz, 2012).

Finansal performans, işletmelerin sürekliliğini doğrudan etkileyen finansal yapı, karlılık, yatırım gibi faktörlerin finansal durumlarının belirlenmesidir (Bozkır, 2019). İşletmenin finansal durumu, finansal amaçlarına ne düzeyde yaklaştığı, firmanın rekabet gücü ve büyüme potansiyeli, finansal performans değerlendirmeleri yapılarak belirlenir (Şenol, 2019).

Bir firmanın finansal performansının nasıl ölçülmesi gerektiğine yönelik tartışmalar bugünkü anlamıyla 1950 yıllarına kadar uzanır. Nobel ödüllü finansal ekonomistler Modigliani ve Miller, Markovitz tarafından önerilen Modern Portföy Kuramı ve Finansal Varlık Fiyatlama Modeli üzerine temellendirdikleri İndirgenmiş Nakit Akışları (İNA) tekniği ile firmanın değer kaynağını nakit akışı olarak tanımlamışlardır (Ertuğrul, 2009). Modigliani ve Miller bir firmanın değerinin, sermaye piyasalarındaki yapıya bağlı olmadığını göstermiştir (Chen ve Chen, 2011:). Bu modelden sonra firmalarda işletme yöneticileri ile sahipleri arasında çıkar çatışmalarına neden olan firmanın nihai amacının kârı maksimize etmek olduğu görüşü sarsılmaya başlamış, firma değeri ya da hissedar servetinin maksimize edilmesi olduğu görüşünü savunan “Hissedar Değeri Felsefesi” ya da “Değer Odaklı Yönetim Felsefesi” öne çıkmaya başlamıştır. Yıllar içerisinde geleneksel yöntemler giderek daha modern yöntemlere yerini bırakmıştır (Ertuğrul, 2009).

İş dünyasında gelecek dinamiktir. Sürekli yenilenmenin getirdiği bir sonuç olarak “en iyi” de sürekli olarak değişir. Özellikle finans ekonominin en dinamik alanı olarak tanımlanmış ve son yarım yüzyılda finansal ekonomi alanındaki gelişmeler bu alandaki neredeyse bütün bilgi ve uygulamalarda değişikliğe sebep olmuştur. Bu nedenle finansal performansın ve performans ölçütlerinin sürekli ve düzenli olarak takip edilmesi, önemli bir noktadır (Akdeniz, 2020). Literatürde yer alan finansal performans ölçütleri çeşitli biçimlerde kategorize edilmiştir.

Bertoneche ve Knight (2001) finansal performans ölçütlerini, dört kategoride toplamıştır:

- Nakit tabanlı ölçütler
- Gelir tabanlı ölçütler
- Getiri tabanlı ölçütler
- Değer tabanlı ölçütler

Elena (2012) finansal performans ölçütlerini üç kategoride toplamıştır;

- Muhasebe sonuçları ve türetilmiş göstergeler
- Geleneksel kâr göstergeleri
- Yeni finansal göstergeler

Vernimmen vd. (2014), finansal performans ölçütlerini dört farklı kategoride toplamıştır:

- Muhasebe performans göstergeleri
- Değer performans göstergeleri
- Finansal göstergeler
- Piyasa göstergeleri

Şenol (2019) literatürdeki bu kategorik sınıflandırmalardan faydalananarak kendi sıralamasını 3 başlıkta toplamıştır.

- Muhasebe temelli finans performans ölçütleri
- Piyasa temelli finans performans ölçütleri
- Değer temelli finans performans ölçütleri

3.3.1. Finansal Performans Analizi

Firmalar, finansal olarak hedeflerine ne ölçüde ulaştığını finansal tablolarında bulunan verilerin analizi ile görebilirler. Analizler sonucunda elde edilen finansal performans, şirketin ekonomik durumunu yansıtarak gelecekteki durumunu yönlendirecek stratejileri oluşturmak için kullanışlıdır (Bayyurt, 2007). Finansal performans analizi ile yöneticiler, önemli ekonomik kararlar alırken finansal verilere dayanarak sektördeki rakipleriyle karşılaştırmalar yapabilir ve çok daha etkin kararlar alabilirler. Ayrıca finansal performans analizi firmanın faaliyetleri sonucunda oluşacak nakit akışlarını öngörmek için iyi bir araçtır (Sakarya ve Aytekin, 2013).

Finansal performans analizleri, firma yöneticilerine firma faaliyetlerinden elde edilen sonuçları değerlendirmede ve geleceğe yönelik uygun stratejileri belirlemede yardımcı olduğu için önemli katkı sunmaktadır (Uygurtürk ve Korkmaz, 2012). Ayrıca, yatırımcılar, bir firmayı değerlendirerek yatırım kararlarını ekonomik potansiyele göre verirler. Bankalar, derecelendirme kuruluşları, firmanın kredi notunu belirlerken borç ödeme gücünü belirlemek ya da piyasa araştırmacıları da firmalara ait sürdürülebilirlik gücünü görebilmek için finansal performans analizlerinden yararlanırlar (Perçin ve Sönmez, 2018).

Performans ölçüm yöntemlerinin ve uygulama alanlarının çokluğu içinde firmanın genel performansını yansıtacak dengeli seçimlerin yapılmasını gerektirmektedir. Performans ölçümü ile firmanın performansı hakkında kısa ve genel bir görüşün ortaya koyulmasını sağlayacak çok boyutlu ve uygulanabilirliği yüksek yöntemler kullanılmalıdır (Şenol, 2019). Finansal performans analizinde yatay analiz, dikey analiz, trend analizi ve oran analizi gibi birçok yöntem kullanılmaktadır.

Karşılaştırmalı tablolar analizi olarak da adlandırılan yatay analiz, firmanın kendi içinde finansal durumunun dönemler arasında karşılaştırılmasıdır. Böylece geçmişteki finansal performans ile şimdiki durum arasındaki fark yorumlanarak anlamlı veriler elde edilmeye çalışılır. Analiz sürecinde birden fazla finansal tablo kullanıldığı için dinamiktir. Yatay analiz firmaya ait finansal yapıda, kârlılıkta, verimlilikte ve varlık yapısındaki gelişmelere ilişkin önemli bilgiler sağlar (Önal vd., 2006) fakat firmanın başka firmalarla karşılaştırma yapılmasına olanak sağlamaz (Bozkır, 2019)

Dikey analizde ise aynı finansal tabloda yer alan kalemler başka bir kaleme ya da belirli kalemlerin toplamına oranlanır. Dikey analiz yüzde yöntemi ya da ortak paydaya indirgenmiş tablolar olarak da adlandırılır. Dikey analiz yönteminde belirli bir başlıktaki kalemler toplanarak yüze eşitlenir ve her bir kalemin bu yüzdedeki payı belirlenir (Aldalaou, 2018). Firmaya ait aktif ve pasif hesapların toplam varlıklar içindeki dağılımı belirlenir. Ancak aktiflerin döner varlıklar ve sabit varlıklara dağılımıyla birlikte firmanın öz kaynaklarıyla yabancı kaynaklarının oranının da belirlenmesi önemlidir (Akdoğan ve Tenker, 2007).

Diğer yöntemlere göre dikey analizin bazı üstünlükleri vardır. Bunlardan biri finansal tablolardaki kalemlerin ana ve ara toplam içindeki göreceli önemini göstermesidir. Diğer üstünlüğü ise işletmeye ait mali durum ve faaliyet sonuçlarının, rakip firmalarla karşılaştırma olanağı vermesidir. Yatay analiz birden fazla döneme ait tablolarla elde edilen dinamik bir yöntem iken, dikey analiz tek bir hesap dönemine ait finansal tabloları kullanan statik bir yapıya sahiptir. Statik analizler firmanın performansı hakkında özet bilgi elde edilmesine olanak vermez. Ayrıca aktif ve pasif kalemlerin dağılımını verse de firmaya sağlanan üstünlükleri, faydayı ya da zararı göstermemektedir. Bu nedenle diğer analiz teknikleriyle birlikte kullanılması daha sağlıklı sonuçlar vermektedir (İtik, 2021).

Trend analizinde (eğilim yüzdeleri analizi), firmanın faaliyet gösterdiği tüm yıllar arasından normal ve istikrarlı olan bir yıl belirlenerek baz kabul edilir ve firmanın diğer yıllarda finansal olarak ne durumda olduğu bu yıla göre karşılaştırma yapılarak belirlenir. Baz olarak kabul edilen yılda finansal tablolardaki kalemlerin değeri 100'e karşılık gelir (Akdoğan ve Tenker, 2017). Böylece firmaya ait mali tablolar birbirini takip eden dönemler arasında karşılaştırılarak her kalemin artış ve azalışı yüzde olarak hesaplanabilir. Trend analizinde tüm kalemlere ait oranlar belirlenmez, sadece bilanço ya da gelir tablosuna etki eden kalemler değerlendirmeye alınır (Aktaş, 2017).

Oran analizi, birbiri ile ilişkili niceliklerin arasındaki bağı ortaya çıkaran oranlama işlemini kullanarak bilanço ve gelir tablolarındaki sayısal değerlerin mali

değerlendirmesini yapar. Firmaya ait geçmiş ya da mevcut finansal tablolardaki belirli kalemlerin birbirine oranlanmasıyla elde edilir. Finansal performansa yönelik verilerin elde edildiği bir yöntemdir (İtik, 2021). Oran analiziyle elde edilen veriler, hem firmanın ekonomik yapısı, verimliliği, etkinliği, likiditesi, kârlılığı, bütçe hedeflerine ulaşma düzeyi gibi kendi içinde dönemsel değerlendirmesine yönelik bilgiler sağlar; hem de benzer firmaların ortalamasıyla ya da sektöre ait genel standartlarla karşılaştırmasına olanak sağlar. Oran analizinin en önemli üstünlüğü, istenen herhangi bir konuda bağımsız olarak uygulanabilerek değerlendirme yapılabilmesidir (Bayyurt, 2007).

3.4. Bankaların Finansal Performansını Etkileyen Faktörler

Bankaların finansal performansı etkileyen birçok faktör mevcuttur. Bu faktörler içsel ve dışsal faktörler olarak ikiye ayrılabilir. İçsel faktörler sektöre özgü faktörler olup her sektör için farklılaşırken dışsal faktörler tüm sektörlerle özgüdür. Bu noktadan hareketle bankacılık sektörünün finansal performansını etkileyen içsel ve dışsal faktörler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

İçsel faktörler bankaya özgü faktörleri kapsar:

- Faiz dışı gelirler,
- Likidite,
- Aktif kalitesi,
- Banka büyüklüğü,
- Bankanın mülkiyet ve ortaklık yapısı,
- Hisse başına kâr
- Kaldıraç oranı,
- Mevduatlar,
- Sermaye yeterliliği,
- Türev ürünler,

Bankaların finansal performansını etkileyen dışsal faktörler, banka yönetimlerinin kontrolünde olmayan çevresel faktörleri ifade eder. Dışsal faktörler makro faktörleri kapsar:

- Ekonomik Büyüme,
- Ekonomik Kriz,
- Faiz Oranı,
- Enflasyon,
- İşsizlik,

- Döviz Kuru,
- Yoğunlaşma para politikası.

3.5. Bankaların Finansal Performansını Gösteren Finansal Oranlar

En yaygın kullanılan finansal performans analiz tekniklerinden biri olan oran analizi bir firmanın finansal açıdan mevcut durumunu ve geçmiş durumunu belirlemek için kullanılır. Finansal oranlar, firmanın mali raporlarından ve finansal tablolarından elde edilen verilerinin birbirine oranlanması ile elde edilen göstergelerin matematiksel olarak ifadesidir. Finansal oranlar değerlendirilen firmalara ilişkin en detaylı bilgileri sağlamaktadır (Bakır ve Şahin, 2009).

Firmaların finansal tablolarındaki veriler, finansal performansını belirlemek için kullanılan oran analizlerinin temelini oluşturur. Finansal tablolardaki verilerin çok sayıda olması, firmanın finansal performansını ortaya koyabilecek oran hesaplarının sayısını arttıracaktır. Bu nedenle finansal tablolarda yer alan veriler oldukça önemlidir (Dağlı, 2009).

Oran analizi ile tek başına karşılaştırma yapmak için anlamlı olmayan veriler oranlanarak anlamlı göstergelere dönüşürler ve firmanın finansal performansı hakkında bilgi sağlarlar. Böylece finansal performans için oran analizlerinden elde edilen veriler, benzer sektördeki firmalar arasında karşılaştırma yapılabilmesini sağlar. Ayrıca firmanın geçmiş durumu değerlendirilerek gelecek dönemlerdeki performansına yönelik öngörü yapmayı da olanaklı hale getirir (Akdeniz, 2020).

Literatürde oldukça ilgi gören bir araştırma alanı olan finansal oranlar, oldukça çeşitlenmiştir. Firmalara ait finansal tablolardaki verilerin niceliklerinin farklı biçimlerde oranlanmasıyla firmanın kârlılık, likidite ve ödeme gücü gibi farklı finansal özellikleri ve performansı hakkında bilgi sağlayan finansal oranlar oldukça önemli bir performans değerlendirme aracıdır. Yapılan araştırmalar, oran analizinin güvenilirlik ve fayda açısından olumlu sonuçlar verdiğini göstermektedir. Verilerin arasındaki ilişki ve ilişkinin değişim yönü firmanın finansal performansına yönelik iç ve dış paydaşları için anlamlı sonuçlar vermektedir.

Oranlamalarda özellikle dikkat edilmesi gereken noktalardan biri oranlanacak veri türlerinin mantıksal olarak anlamlı bir sonuç verebilecek şekilde seçilmesidir. Anlamsız oranların kullanılması yanlış yorumlamalara yol açabilir. Bu nedenle kullanılacak oranların amacına uygun seçilmesi ve elde edilen sonuçların uygun yorumlanması önemlidir. Yorumlarken oranlara etki edebilecek mevsimsel hareketler gibi etkilerinin göz önüne alınması, oranlardaki değişimlerin sebepleri, oranlarda kullanılan

değişkenlerin orana olan katkısı, oranın firma açısından önemi, firmanın geçmiş dönemlerdeki eğilimi ve sektördeki durumun farkında olmak çok önemlidir. Ayrıca firmanın gelecek dönemlere yönelik ipuçlarının da tahmin edilmesi hedeflerin arasında olmalıdır (Bozkır, 2019).

Finansal oranlar, kullanılma amaçları ve fonksiyonlarına göre farklı başlıklar altında gruplandırılmaktadırlar. Literatürde likidite oranları, faaliyet oranları, kârlılık oranları, finansal yapı oranları, piyasa oranları, mali yapı oranları, varlık kullanım oranları, borsa performans oranları gibi farklı sınıflamalar listelenmiştir. Kaynaktan kaynağa göre başlıklar altında toplanan finansal oranlar da değişiklik göstermektedir. Bankaların finansal performansını gösteren pek çok farklı oran belirlenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda belirlenen ve bu çalışmada bankaların finansal performansı belirlemek için kullanılacak oranlar aşağıda açıklanmıştır.

3.5.1. Sermaye Yeterliliği Oranları

Sermaye yeterliliği, finansal kurumların olası risklere karşı yeterli düzeyde likit varlığı olup olmadığını gösterir. Yeterli düzeydeki likit varlık, mali sorumluluklarını karşılama gücünü de yansıtır. Bankalarda sermaye yeterliliği, sağlam bir mali yapının göstergesidir. Bankacılık faaliyetlerini sürdürme, tasarruf sahiplerini olası risk ve zararlardan koruma sermaye yeterliliğine bağlıdır. Bu nedenle bankaların sermaye yeterliliği şartlarını sağlaması güvence oluşturmaktadır (Reis ve Kötüoğlu, 2016).

3.5.1.1. Sermaye Yeterliliği Standart Oranı

Sermaye yeterliliği standart oranı (SYO), öz kaynakların toplam riske esas tutara (TRET) bölünmesi ile elde edilir. TRET, ise operasyonel riske esas tutar (ORET), kredi riskine esas tutar (KRET) ve piyasa riskine esas tutar (PRET) toplamını ifade eder (Geçer, 2015).

$$\text{Sermaye Seterliliği Standart Oranı} = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Toplam Riske Esas Tutar}} \quad (\text{Eşitlik 1})$$

3.5.1.2. (Öz kaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler

Bankaların öz sermayeleri ile toplam varlıkları arasındaki oranı temsil eder. Bankanın varlıklarını finanse ettiği öz sermaye oranını gösterir. Bu oran, kriz ve ekonomik durgunluk dönemlerinde sermaye yeterliliğinin durumunu gösteren önemli bir göstergedir.

$$(ÖZK - DA) / TA = \frac{\text{Özkaynaklar} - \text{Duran Aktifler}}{\text{Toplam Aktifler}} \quad (\text{Eşitlik 2})$$

3.5.2. Bilanço Yapısı Oranları

Bilanço ve sermaye yapısı oranları bankaların finansmanında öz kaynaklar ile yabancı kaynaklardan ne düzeyde faydalandığını belirlemeye yarayan oranlardır. Öz kaynaklar ile yabancı kaynaklar arasındaki durum bankayı finanse etmek için kredi verenlerin emniyet payının yeterlilik düzeyini gösterir (Gücenme, 2005).

3.5.2.1. TP Varlıklar/Toplam Varlıklar

Türk Parası (TP) varlıklarının toplam varlıklara oranı bankaların öz sermayelerinin toplam varlıkları arasındaki ilişkiyi gösterir. Özellikle kriz dönemlerinde ve ekonomik durgunluk yaşandığında bankaların öz sermayeleri ayakta kalabilmeleri için önemlidir. Bankalar kriz ve durgunluk dönemlerinde sermaye yeterlilik oranlarını yükseltirler.

$$TPV/TV = \frac{\text{Türk Parası Varlıklar}}{\text{Toplam Varlıklar}} \quad (\text{Eşitlik 3})$$

3.5.2.2. TP Yükümlükler/ Toplam Yükümlükler

Bu oran toplam yükümlülükler içindeki Türk parası yükümlülük oranı gösterir. Bu oranın yüksek olması kur riskinin düşük olması anlamına gelir.

$$TPY/TY = \frac{\text{Türk Parası Yükümlülükler}}{\text{Toplam Yükümlükler}} \quad (\text{Eşitlik 4})$$

3.5.2.3. YP Varlıklar/YP Yükümlükler

YP varlıklar ile YP Yükümlükler oranı yabancı para yükümlülüklerinin toplam yükümlülükler içindeki payını gösterir. Bu oran arttığı zaman bankanın kur riski yükselir (Yücel, 2021).

$$YPV/YPY = \frac{\text{Yabancı Para Varlıklar}}{\text{Yabancı Para Yükümlükler}} \quad (\text{Eşitlik 5})$$

3.5.3. Aktif Kalitesi

Aktif kalite oranları, bankaların kredi yapısını ve kredi geri ödemelerindeki durumu gösterir. Ayrıca bankaların kaynaklarını hangi oranda sabit kıymetlere

bağladığıyla ilgili fikir verir. Bankalar, en önemli aktif kalemleri içinde bulunan krediler hesabını oluştururken aktif kalitesini yükseltmeyi hedeflerler. Kredi portföyü iyi yapılandırılmazsa ekonomik krizler meydana geldiğinde takip edilen krediler hızla artar ve kaldıraç özelliği nedeniyle bankalardan diğer sektörlere doğru bir domino etkisi oluşmasına yol açar (Yücememiş ve Sözer, 2011).

3.5.3.1. Toplam Krediler/Toplam Varlıklar

Toplam aktif içindeki kredi oranını gösteren bu oranın düzeyi karlılık üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Bu oran yüksek olduğunda kredilendirmenin yüksek olduğunu gösterir ve yüksek kredi riski anlamına da gelir. Bu durum risk-getiri dengesini bozar (Poyraz, 2012).

$$TK/TV = \frac{\text{Toplam Krediler}}{\text{Toplam Varlıklar}} \quad (\text{Eşitlik 6})$$

3.5.3.2. Toplam Krediler/Toplam Mevduat

Bu oran toplanan mevduatın krediye dönüşümünü ifade eder. Bu oranın artması bize bankanın topladığı mevduat kaynağını cari hesapta tutmak yerine bankaya getiri sağlayan daha karlı bir biçim olan krediye dönüştürme başarısının daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bankanın mevduatının küçülmesinden ziyade kredinin büyümesi banka için daha olumlu bir durumdur.

$$TK/TM = \frac{\text{Toplam Krediler}}{\text{Toplam Mevduat}} \quad (\text{Eşitlik 7})$$

3.5.3.3. Tüketici Kredileri/Toplam Krediler

Tüketici kredileri toplam krediler içindeki payı, cari açık üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Coşkun ve Rençber, 2022).

$$TK/TK = \frac{\text{Toplam Krediler}}{\text{Toplam Mevduat}} \quad (\text{Eşitlik 8})$$

3.5.4. Likidite Oranları

Bir şirketin elinde ve banka hesaplarında olan nakit varlıkları ve benzeri kıymetler o firmanın likitidir ve günlük faaliyetlerini gerçekleştirmesine olanak sağlayan değişim aracıdır. Firmanın finansal sorumluluklarını yerine getirebilmesi ve hedeflerini

gerçekleştirmesi nakit varlığına bağlıdır (Yıldırım, 2021). Likidite ise, menkul kıymetlerin düşük maliyetle nakde dönüşüm hızını ifade eden bir göstergedir.

İşletmelerin nakit yaratma gücünü gösterdiği için önemlidir. Ekonomik değer taşıyan bir kaynak, değer kaybına uğramadan kısa sürede nakde dönüşebiliyorsa likiditesi yüksektir. Likiditesi yüksek olan firma, elindeki kıymetleri hızlıca paraya çevirebilir ve borçlarını ödeyebilecek nakit akışını sağlayabilir (Bozkır, 2019). Bu nedenle kısa vadeli borç ödeme gücü de yüksektir. Firma likidite oranlarını hesaplamak için firmanın bilançosunda yer alan dönen varlıklar ve kısa vadeli borçlar incelenir. Yatırımcılar ve firmalara kredi veren kurumlar, firmaların önceki dönemlere ait likidite oranlarını kullanarak firmayla ilgili değerlendirme yaparlar. Geçmişe yönelik bilgi verse de firmanın istikrarı hakkında bir fikir sağlar (Kurt, 2017).

Likidite oranları aynı zamanda firmanın varlık durumunun verdiği güven derecesini de yansıtır. Firmanın kısa vadeli borç ödeme güçlüğü ile karşılaşmaması için firmanın dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynaklarının dengede olması gerekir. Likidite analizi ile dengenin ne durumda olduğu belirlenir (Aktaş, 2017).

2.2.4.1. Likit Varlıklar/Kısa Vadeli Yükümlülükler

Dönen varlıklar toplamının kısa vadeli yükümlülükler toplamına bölüldüğünde elde edilen orandır. Bu oran, bankaların net çalışma sermaye yeterliliğini belirlemeyi ve kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmeyi sağlar (Akgüç, 2007).

$$LV/KVY = \frac{\text{Likit Varlıklar}}{\text{Kısa Vadeli Yükümlülükler}} \quad (\text{Eşitlik 9})$$

3.5.4.1. TP Likit Varlıklar/Toplam Varlıklar

Bankaların toplam varlıkları içindeki likit varlıklarını gösteren bir orandır. Likit varlık oranı yükselirse, bankaların kısa vadedeki borçlarını ödeme gücü ya da aktifler içinde bulunan likit aktif oranı yükselir. Ters durumlarında ise beklenmeyen mevduat çıkışlarında banka dirençsiz kalır ve bankaların kısa vadedeki borç ödeme gücü azalır.

$$TPLV/TV = \frac{\text{Türk Parası Likit Varlıklar}}{\text{Toplam Varlıklar}} \quad (\text{Eşitlik 10})$$

3.5.5. Kârlılık Oranları

Kârlılık oranları, firmaların hedefledikleri kâr oranlarına ne düzeyde yaklaştığını ölçmek, kârlılığın yeterli olup olmadığını değerlendirmek ve bu amaca yönelik yapılan

faaliyetlerdeki verimliliği belirlemek için kullanılır (Aldalau, 2018). Ayrıca faaliyetler süresince öz sermaye, yabancı kaynaklar ve firmaya ait diğer varlıklarını kullanma verimliliğini de ölçer. Yönetimin başarısına yönelik ipuçları taşır. Kârlılığı yüksek olan şirketler, borçlarını ödemede, temettü ödemede nakit stoklamada daha başarılı olabilir. Kârlılığı düşük firmalar ise, projelerini finanse etmede, yüksek maliyetli hisse ihracatında daha düşük aktivite gösterirler (Yıldırım, 2021). Elde edilen kârlılığın yeterli olup olmadığı firmanın sürdürülebilirliği için önemlidir (Yeniay, 2017). Kârlılık için sıklıkla kullanılan oranlar arasında öz sermaye kârlılık oranı, aktif kârlılık oranı, net kâr marjı oranı, brüt kâr marjı, faaliyet kâr marjı sayılabilir.

3.5.5.1. Aktif Kârlılık Oranı

Aktif kârlılık Oranı, firmanın bir birim varlık başına elde ettiği kârı gösterir. Net işletme kârının toplam aktiflere oranı ile elde edilir. Firma varlıklarını etkin olarak kullanabiliyorsa aktif kârlılık oranı yüksek olur, faiz oranları düşük çıkar. Bu durum firma için olumlu bir durumdur (Kabakcı, 2014).

$$\text{Aktif Kârlılık Oranı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Toplam Aktifler}} \quad (\text{Eşitlik 11})$$

3.5.5.2. Öz sermaye Kârlılık Oranı

Öz sermaye kârlılık Oranı, firma hissedarlarının sağladığı finansal katkıların birim başına düşen kâr oranıdır. Hissedarlar açısından firmanın gerçek performansını ifade eder. Az kaynakla çok kâr elde edildiğini ifade eder (Ertuna, 2014). Firmaya ait öz sermaye kârlılık oranının büyüklüğü, firmanın kaynaklarını kâr elde etmek için ne düzeyde başarılı kullandığını gösterir. Bu nedenle öz sermaye kârlılık oranı yüksek olan firmalar yatırımcılar için iyi birer yatırım seçeneğidir (Yeniay, 2017).

$$\text{Özsermaye Kârlılık Oranı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Öz sermaye}} \quad (\text{Eşitlik 12})$$

3.5.6. Gelir-Gider Oranları

Gelir gider oranları, bankaların Kârının etkilendiği gelir ve gider kalemlerini ifade eder. Diğer bir ifadeyle, toplam gelir giderler içindeki kalemlerin ağırlıklı bulunma payını gösterir. Ayrıca banka gelir ve giderlerinin dağılımını, gelirlerin giderleri ne düzeyde karşılayabildiğini gösterir (Doğan, 2008).

3.5.6.1. Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar

Bu oran toplam aktifler içindeki faiz gelirlerini gösterir. Bankalar farklı şekillerde faiz geliri elde ederler. Faiz geliri elde edilen durumlar içinde; yatırım yapılan finansal varlıklar, kişi ya da kurumlara verilen krediler, para piyasalarında yapılan plasmanlar, merkez bankasında ya da diğer bankalarda tutulan fonlar bulunur (Uzunoğlu, 2011). Yüksek enflasyon sonucu, faiz marjları artar ve bu durum aracılık maliyetinin yükselmesine neden olur. Enflasyon arttığında, bankaların faiz gelirleri faiz giderlerinden daha fazla artar (Atasoy, 2007).

$$KSNFG/TV = \frac{\text{Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri}}{\text{Toplam Varlıklar}} \quad (\text{Eşitlik 13})$$

3.5.6.2. Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri

Bu oran personel giderlerinin diğer faaliyet gelirlerine oranını göstermektedir. Yasa gereği bankalar çalışanları adına Sosyal Güvenlik Kurumu'na belirlenmiş oranda katkı payı ödemektedir. Bu oran bankanın gider yapısına ilişkin bilgi vermektedir.

$$PG/DFG = \frac{\text{Personel Giderleri}}{\text{Diğer Faaliyet Giderleri}} \quad (\text{Eşitlik 14})$$

3.6. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Yetiz ve Kılıç (2021) yaptıkları çalışmada, Türkiye'de 2015-2019 yılları arasında faaliyet gösteren özel ve kamu sermayeli 15 mevduat bankasının finansal performanslarını finansal oranlar yardımıyla ÇKKV yöntemlerinden VİKOR ve TOPSIS yöntemlerini kullanarak analiz etmişlerdir. Yapılan analiz sonucunda en başarılı bankalar ilk üç yılda Ziraat Bankası, son iki yılda ING Bank olarak belirlenmiştir. En başarısız bankalar olarak ise HSBC, Alternatif Bank ve Türkiye Halk Bankası belirlenmiştir.

Parmaksız ve Özdemir (2021) yaptıkları çalışmada, kamu, özel ve yabancı sermayeli 19 bankaya ait finansal verileri ÇKKV yöntemlerinden COPRAS, TOPSIS, MOORA ve ELECTRE'yi kullanarak değerlendirmişlerdir. Yaptıkları değerlendirme sonucunda yazarlar bankacılıkta finansal performansı en çok etkileyen faktörün sermaye yapısı olduğunu belirlemişlerdir.

Günel (2021) yaptığı çalışmada BİST'de 2015-2019 yılları arasında faaliyet gösteren bankaların, finansal performansları ile hisse senedi getirileri arasındaki ilişkiyi finansal oranları kullanarak incelemiştir. Çalışmada ÇKKV yöntemlerinden biri olan

TOPSIS yöntemi kullanılmış ve hisse getirileri ile TOPSIS performans puanları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Analizi ile test edilmiştir. Araştırma sonucunda bankaların hisse getirileri ile TOPSIS performans puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Özkan (2020) yaptığı çalışmada, Türk bankacılık sektöründe yer alan 5 katılım bankasının finansal performansını ölçmek üzere ÇKKV yöntemlerinden biri olan TOPSIS yöntemini kullanmıştır. Yapılan analizler sonucunda Türkiye Finans Katılım Bankasının finansal performansının en yüksek olduğu belirlenmiştir.

Toprak ve Çanakçıoğlu (2019), yaptıkları çalışmada Türkiye’de bulunan 11 mevduat bankasının 2017 yılına ait finansal performanslarını ÇKKV yöntemlerinden COPRAS ve Entropi yöntemleri ile değerlendirmişlerdir. Değerlendirme kriterleri içinde şube sayısı, öz kaynaklar, mevduatlar, personel sayısı, personel giderleri girdi faktörleri olarak kullanılmış, özkaynak karlılık oranı, net faaliyet karı, krediler, aktif karlılık oranı ise çıktı faktörleri olarak kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda bankacılık sektöründeki en büyük bankaların finansal performansının en yüksek olduğu belirlenmiştir.

Pehlivan (2018), yaptığı çalışmada, bankaların performansını karşılaştırmak için finansal oranları kullanmıştır. Bazı ticari bankaların 2001-2017 yılları arasındaki performans verilerini karşılaştırmak üzere ÇKKV yöntemlerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) ile oluşturduğu modeli kullanarak değerlendirme yapmıştır. Yapılan çalışmada kriter ağırlıkları uzman görüşü yardımıyla belirlenmiş ve yıllara göre ticari bankaların performansları analiz edilmiştir.

Şişman ve Doğan (2016), yaptıkları çalışmada çok kriterli karar verme yöntemlerinden Bulanık AHP ve Bulanık MOORA’yı kullanarak 10 bankanın 2008-2014 yılları arasındaki finansal performansını belirlediği kriterleri ikili olarak karşılaştırılarak değerlendirmiştir. Bankalara ait finansal performanslar için belirlenen kriter ağırlıkları Bulanık AHP ile belirlenmiş, bankaların sıralaması için Bulanık MOORA yöntemi kullanılmıştır. Yapılan değerlendirilmeler sonunda finansal performansı en yüksek bankanın Akbank olduğu, en düşük bankanın ise Türkiye Ekonomi Bankası (TEB) olduğu belirlenmiştir. Finansal performans üzerinde en etkili faktörün ise karlılık oranı olduğu belirlenmiştir.

Çağl (2011) ÇKKV yöntemlerinden biri olan ELECTRE yöntemini kullanarak yaptığı çalışmada, Türkiye’de bulunan kamusal, özel ve yabancı sermayeli bankaların 2006-2010 yıllarına ait finansal performanslarını değerlendirmiştir. Yazar yaptığı

Çalışma sonucunda kriz dönemlerinde bankaların sıralamalarının değişebileceğini belirtmiştir.

Uçkun ve Girginer (2011) yatıkları çalışmada Türkiye’deki 13 bankanın finansal performansını değerlendirmişlerdir. Yazarlar, ÇKKV yöntemlerinden biri olan GRA yöntemini kullandıkları çalışmalarında finansal performansın belirleyicisi olarak 14 finansal oran kullanmışlardır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda 2008 yılında finansal performansı en düşük olan banka kamu sermayeli bir banka olan Ziraat Bankası bulunurken, finansal performansı en yüksek olan banka özel sermayeli bir banka olan Anadolu Bankası olarak bulunmuştur. Ayrıca bankaların finansal performansı üzerinde en etkili faktörlerin kamu bankaları için kârlılık oranlarının, özel bankalar için ise aktif kalitesi oranlarının olduğu belirlenmiştir.

Dinçer ve Görener (2011), ÇKKV yöntemlerinden AHP, VIKOR ve TOPSIS yöntemlerini kullanarak Türkiye’deki bankaları kamu, özel ve yabancı sermayeli bankalar şeklinde gruplandırarak yaptıkları çalışmada finansal performansın en yüksek olduğu bankaların yabancı sermayeli bankalar olduğunu belirlemişlerdir.

etin ve etin (2010), yaptıkları çalışmada ÇKKV yöntemlerinden olan Bulanık AHP ve VIKOR yöntemiyle ile 13 bankanın 2008 yılına ait finansal oranlarını kullanarak yaptıkları değerlendirmeler sonucunda finansal performansı en yüksek olan bankanın Garanti Bankası, finansal performansı en kötü olan bankanın ise Tekstil Bank olduğunu belirlemişlerdir.

Demireli (2010) yaptığı çalışmada, ÇKKV yöntemlerinden biri olan TOPSIS yöntemini kullanarak 3 bankanın 2001-2007 yıllarına ait finansal performansını karşılaştırmak üzere 10 finansal oran kullanmıştır. Yapılan analiz sonucunda banka performanslarının verilere bağlı olarak değiştiğini, krizlerden etkilendiğini ve iyileşmenin gerçekleşmediğini belirtmişlerdir.

Köse ve Bülbül (2009), yaptıkları çalışmada TOPSIS yöntemiyle Türkiye’de bulunan bankaların 2005-2008 yıllarına ait finansal performanslarını değerlendirmişlerdir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda finansal performanslarındaki değişim nedeniyle kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının küresel krizden daha fazla etkilendiği, yabancı sermayeli bankalarda ise etkilenme ya da değişim görülmediği belirlenmiştir.

Bayrakdaroğlı ve Ege (2008) yaptıkları çalışmada, ÇKKV yöntemlerinden biri olan AHP yöntemi ile Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların 2001-2006 yıllarına ait finansal performanslarını değerlendirmişlerdir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda finansal performansı en yüksek bankaların mevduat bankaları olduğunu, finansal

performansı en düşük bankaların ise yabancı sermayeli bankalar olduğunu belirlemişlerdir.

Ho ve Wu (2006) yaptıkları çalışmada, Avusturya’da bulunan en büyük 3 bankanın finansal performanslarını karşılaştırmak üzere ÇKKV yöntemlerinden biri olan GRA yöntemini kullanmışlardır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda yazarlar finansal performansı en fazla etkileyen finansal oranın likit varlıklar olduğunu belirtmişlerdir.

Chang (2006) yaptığı çalışmada, Tayvan’da faaliyet gösteren 15 bankanın finansal performanslarını ÇKKV yöntemlerinden biri olan GRA yöntemi ile değerlendirmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda finansal performans üzerinde karlılık oranlarının en etkili faktörler olduğu belirlenmiştir.

4. BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANS ANALİZİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, yöntemi, araştırmanın veri seti ve kısıtları ile Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankaların 2019-2022 yılları arasında 4 yıllık süreçteki finansal performansının Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemiyle analiz edilmesi ve en iyi ve en kötü performans gösteren bankaların belirlenmesi amaçlanmıştır.

4.2. Araştırmanın Veri Seti Ve Kısıtları

Bu araştırmanın veri setini, 2019-2022 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankalar oluşturmaktadır. Çalışmada bankalara ait veriler Türkiye Bankalar Birliği (TBB)’nin internet sitesinden elde edilmiştir. Çalışmada belirlenen yıllar içerisinde farklı nedenlerle yeterli veri setine ulaşamayan bankalara yer verilmemiştir. Bu nedenle yapılan çalışma 12 banka ile sınırlıdır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada yıllar içerisinde en iyi ve en kötü finansal performansı gösteren bankaları belirlemek için, Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem Sezgisel Bulanık kümeler ile TOPSIS yönteminin birleşiminden oluşmaktadır. Sezgisel Bulanık Kümeler Zadeh (1965)’in ortaya koyduğu Bulanık kümelerin bir genelleştirilmiş halidir.

Sezgisel bulanık kümeler hem belirsizlik içeren durumlarda kullanışlı olması, hem de insan zihninin çalışma prensibine yakınlığı nedeniyle son yıllarda özellikle finans alanındaki karar verme problemlerinde kullanılmaya başlamıştır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, alternatifleri en iyiden en kötüye doğru sıralama ve birçok alternatif arasından en uygununu seçme gibi karar verme problemlerinde sıkça kullanılan TOPSIS yöntemi ile Sezgisel Bulanık Kümelerin birleşiminden oluşan Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Yönteminin uygulama adımları aşağıdaki gibidir:

Bu çalışmada, kullanılan Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi aşağıda belirtilen adımlardan oluşturulmuştur (Singh, Joshi ve Kumar 2019; Karcioğlu ve Yalçın

2022). Çalışmada, $K = \{K_1, K_2, \dots, K_j\}$ kriterlerin kümesini, $A = \{A_1, A_2, \dots, A_j\}$ ise alternatifler kümesini oluşturmaktadır. Çalışmanın uygulama adımları aşağıda açıklanmıştır.

1. Adım: Karar Matrisin Oluşturulması

İlk olarak, her bir alternatife ait veriler elde edilir ve karar matrisi (D) oluşturulur.

$$D = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1j} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2j} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{i1} & x_{i2} & \dots & x_{ij} \end{bmatrix}$$

2. Adım: Karar Matrisindeki Değerlerin Normalleştirilmesi

Karar matrisi oluşturulduktan sonra, eşitlik (15) kullanılarak normalleştirilmiş karar matrisi (N) oluşturulur.

$$n_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_{ij})^2}} \quad (\text{Eşitlik 15})$$

$$N = \begin{bmatrix} n_{11} & n_{12} & \dots & n_{1i} \\ n_{21} & n_{22} & \dots & n_{2i} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ n_{j1} & n_{j2} & \dots & n_{ji} \end{bmatrix}$$

3. Adım: Oluşturulan Normalleştirilmiş Karar Matrisindeki Değerlerin Sezgisel Bulanık Sayılara Dönüştürülmesi

Oluşturulan normalleştirilmiş karar matrisindeki değerler, önce eşitlik (16) yardımıyla bulanık sayılara, sonrasında eşitlik (17) yardımıyla sezgisel bulanık sayılara dönüştürülür.

$$\bar{\vartheta}_i = 1 - n_{ij} \quad i = 1, \dots, n, j = 1, 2, \dots, \quad (\text{Eşitlik 16})$$

$$\vartheta_i = \frac{\bar{\vartheta}_i}{\sum_{i=1}^n \bar{\vartheta}_i} \quad (3.3) \quad (\text{Eşitlik 17})$$

4. Adım: Kriter Ağırlıklarının Belirlenmesi

Bu aşamada her bir kriterin ağırlığı belirlenir. ÇKKV problemlerinde kriter ağırlıklarının belirlenmenin birçok yolu vardır. Kriter ağırlıkları eşit olabileceği gibi farklı yöntemler yardımıyla da belirlenebilir. Bu çalışmada kriter ağırlıkları entropi yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Kullanılan entropi yönteminin adımları aşağıdaki gibidir Wu ve Liu, 2011):

İlk olarak alternatiflere ait her bir kriterin Entropi değeri (E_j) eşitlik (18) yardımıyla hesaplanır

$$k = (\ln(m))^{-1} \text{ olmak üzere;}$$

$$E_j = -k \sum_{i=1}^m f_{ij} \ln(f_{ij}) \quad (\text{Eşitlik 18})$$

Entropi değeri hesaplandıktan sonra Entropi değerinin farklılaşma derecesi (d_j) eşitlik (19) kullanılarak hesaplanır.

$$d_j = 1 - E_j, \forall_j \quad (\text{Eşitlik 19})$$

Entropi değerinin farklılaşma derecesi de hesaplandıktan sonra her bir kriterin ağırlığı (W_j), eşitlik (20) kullanılarak hesaplanır

$$W_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j}, \forall_j \quad (\text{Eşitlik 20})$$

5. Adım: Ağırlıklandırılmış Karar Matrisinin Oluşturulması

Entropi yöntemi yardımıyla kriter ağırlıkları belirlendikten sonra, eşitlik (21) kullanılarak ağırlıklandırılmış sezgisel bulanık karar matrisi oluşturulur.

$$\mu_{wi}, \vartheta_{wi} = 1 - (1 - \mu_i)^{w_i}, \vartheta_i^{w_i} \quad (\text{Eşitlik 21})$$

$$D_{wij} = \begin{bmatrix} \mu_{w11}, \vartheta_{w11} & \mu_{w12}, \vartheta_{w12} & \dots & \mu_{w1i}, \vartheta_{w1i} \\ \mu_{w21}, \vartheta_{w21} & \mu_{w22}, \vartheta_{w22} & \dots & \mu_{w2i}, \vartheta_{w2i} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \mu_{wj1}, \vartheta_{wj1} & \mu_{wj2}, \vartheta_{wj2} & \dots & \mu_{wij}, \vartheta_{wij} \end{bmatrix}$$

6. Adım: Pozitif ve Negatif Sezgisel Bulanık İdeal Çözüm Kümelerinin Belirlenmesi

TOPSIS yönteminde kriterler fayda ve maliyet kriteri olmak üzere iki farklı şekilde değerlendirilir. Maliyet kriterlerinin minimizasyonu fayda kriterlerinin ise maksimizasyonu, hedeflenir.

Ağırlıklandırılmış karar matrisindeki (D_{wij}) değerlendirme kriterleri fayda kriteri ise maksimumu, maliyet kriteri ise minimumu seçilerek pozitif sezgisel bulanık ideal çözüm kümesi (A^+) oluşturulur.

Ağırlıklandırılmış karar matrisindeki (D_{wij}) değerlendirme kriterleri fayda kriteri ise minimumu, maliyet kriteri ise maksimumu seçilerek negatif sezgisel bulanık ideal çözüm kümesi (A^-) oluşturulur.

Negatif ve pozitif sezgisel bulanık ideal çözüm kümeleri belirlenirken, kriterlerin üyelik dereceleri işleme tabi tutulur ve seçilen üyelik derecesinin yanındaki üye olmama derecesi işleme tabi tutulmadan aynı şekilde yazılır.

J_1 fayda kriterlerinin, J_2 maliyet kriterlerinin kümesi olmak üzere, pozitif (A^+) ve negatif (A^-) sezgisel bulanık ideal çözüm kümeleri aşağıdaki şekilde oluşturulur.

$$\begin{aligned}\mu_{A^+W}(x_j) &= (\max_i \mu_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_1), (\min_i \mu_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_2) \\ \vartheta_{A^+W}(x_j) &= (\min_i \vartheta_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_1), (\max_i \vartheta_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_2) \text{ olmak üzere,} \\ A^+ &= (\mu_{A^+W}(x_j), \vartheta_{A^+W}(x_j)) \text{ şeklinde yazılır.} \\ \mu_{A^-W}(x_j) &= (\min_i \mu_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_1), (\max_i \mu_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_2) \\ \vartheta_{A^-W}(x_j) &= (\max_i \vartheta_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_1), (\min_i \vartheta_{A_iW}(x_j) \mid j \in J_2) \text{ olmak üzere,} \\ A^- &= (\mu_{A^-W}(x_j), \vartheta_{A^-W}(x_j)) \text{ şeklinde yazılır.}\end{aligned}$$

7. Adım: Pozitif ve Negatif Sezgisel Bulanık İdeal Ayırım Ölçümlerinin Hesaplanması

Alternatifler ile pozitif ve negatif sezgisel bulanık ideal çözüm arasındaki ayırım ölçülmesi için farklı uzaklık ölçüm yöntemleri kullanılabilir. Bu çalışmada normalize edilmiş Euclidean uzaklık ölçümünü kullanılmıştır.

Alternatifler ile pozitif ve negatif sezgisel bulanık ideal çözüm arasındaki ayırım ölçümleri (S^+, S^-) Atanassov (1999) tarafından önerilen aşağıdaki eşitlikler yardımıyla hesaplanmıştır.

$$S^+ = \sqrt{\frac{1}{2n} \sum_{j=1}^n \left[(\mu_{ij} - \mu_{A_j^+})^2 + (\vartheta_{ij} - \vartheta_{A_j^+})^2 \right]} \quad (\text{Eşitlik 22})$$

$$S^- = \sqrt{\frac{1}{2n} \sum_{j=1}^n \left[(\mu_{ij} - \mu_{A_j^-})^2 + (\vartheta_{ij} - \vartheta_{A_j^-})^2 \right]} \quad (\text{Eşitlik 23})$$

8. Adım: Her Bir Alternatif İçin Yakınlık Katsayısının Hesaplanması

Pozitif ve negatif sezgisel bulanık ideal ayırım ölçümleri hesaplandıktan sonra her bir alternatif için eşitlik (24) kullanılarak yakınlık katsayıları hesaplanır.

$$C_i^* = \frac{s_i^-}{s_i^+ + s_i^-} \quad i = 1, \dots, m$$

(Eşitlik 24)

9. Adım: Alternatiflerin Sıralanması

Alternatifler, elde edilen yakınlık katsayılarına göre sıralanır ve en iyi ve en kötü alternatifler belirlenir.

4.4. Uygulama

Çalışmada Türkiye’de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren, verilerine ulaşılabilen ve veri seti uyumlu olan 12 yerli ve yabancı bankanın (Akbank, Denizbank, İNG bank, QNB Finansbank, Şekerbank, Türk Ekonomi Bankası, Ziraat Bankası, Garanti Bankası, Halk bankası, İş Bankası, Vakıfbank, Yapı Kredi Bankası) 2019-2022 yılları arasındaki finansal performansı yapılan literatür incelemesi sonucunda belirlenen 14 farklı kriter yardımıyla analiz edilmiştir. Zaman ve yer tasarrufu sağlanması amacıyla burada sadece 2019 yılı için yapılan uygulama gösterilecektir. En iyi ve en kötü performans gösteren bankayı belirlemeye yönelik yapılan uygulama aşağıdaki adımlardan oluşmaktadır.

Adım: İlk olarak belirlenen kriterler doğrultusunda alternatiflere ait veriler elde edilmiş karar matrisi oluşturulmuştur. Oluşturulan karar matrisi Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Karar Matrisi

	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	K_7	K_8	K_9	K_{10}	K_{11}	K_{12}	K_{13}	K_{14}
Akbank (A_1)	20.97	11.43	56.64	48.18	83.69	56.54	90.98	22.40	24.06	0.69	1.53	10.68	2.21	65.40
Denizbank (A_1)	17.69	2.01	55.37	50.56	90.27	67.61	105.49	23.10	22.55	2.85	0.89	7.91	0.54	78.43
İNG bank (A_1)	26.82	12.50	66.68	60.06	83.42	60.74	88.52	31.89	43.15	15.48	2.55	18.23	3.40	59.32
QNB Finansbank (A_1)	15.73	6.26	59.78	43.58	71.28	65.48	112.64	30.19	22.22	2.51	1.51	16.92	3.13	79.62
Şekerbank (A_1)	13.40	0.93	65.27	57.58	81.87	71.32	88.89	5.78	19.47	2.22	2.22	32.03	1.40	71.35
Türk Ekonomi Bankası (A_1)	16.95	7.49	64.99	53.15	74.73	64.48	95.88	29.53	28.12	2.45	1.04	10.98	3.73	83.72
Ziraat Bankası (A_1)	17.02	7.92	64.92	56.93	81.45	68.95	100.16	26.11	14.74	0.51	1.01	9.85	2.91	55.59
Garanti Bankası (A_1)	19.57	9.67	58.52	50.72	84.18	64.21	100.97	29.28	27.24	3.51	1.61	12.09	1.92	68.00
Halk Bankası (A_1)	14.33	3.90	68.04	64.27	89.46	67.65	103.85	16.26	13.54	0.65	0.40	5.68	1.29	83.17
İş Bankası (A_1)	17.87	6.27	56.81	47.93	82.94	61.80	97.74	21.90	24.27	1.27	1.38	11.22	2.46	77.76
Vakıfbank (A_1)	16.61	5.32	62.27	55.03	83.90	69.64	116.13	22.42	18.55	0.57	0.72	9.23	1.13	75.03
Yapı Kredi Bankası (A_1)	17.81	6.95	55.06	46.09	83.37	62.06	107.93	24.06	35.16	4.25	0.95	8.95	1.54	76.91

2.Adım: Alternatiflere ait verilerle karar matrisi oluşturulduktan sonra, karar matrisindeki veriler eşitlik (16) yardımıyla normleştirilmiştir. Verilerin normleştirme işlemleri aşağıda gösterilmiş ve oluşturulan normleştirilmiş karar matrisi Tablo 2’de gösterilmiştir.

$$\begin{aligned}
 n_{11} &= \frac{20,97}{\sqrt{20,97^2 + 17,69^2 + \dots + 17,81^2}} = \frac{20,97}{63,06} = 0,3326 \\
 n_{12} &= \frac{11,43}{\sqrt{11,43^2 + 2,01^2 + \dots + 6,95^2}} = \frac{11,43}{25,97} = 0,4401 \\
 n_{13} &= \frac{56,64}{\sqrt{56,64^2 + 55,37^2 + \dots + 55,06^2}} = \frac{56,64}{212,56} = 0,2664
 \end{aligned}
 \tag{Eşitlik 25}$$

$$\begin{aligned}
 n_{12x12} &= \frac{8,95}{\sqrt{10,68^2 + 7,91^2 + \dots + 8,95^2}} = \frac{8,95}{50,09} = 0,1786 \\
 n_{12x13} &= \frac{1,54}{\sqrt{2,21^2 + 0,54^2 + \dots + 1,54^2}} = \frac{1,54}{8,12} = 0,1895 \\
 n_{12x14} &= \frac{76,91}{\sqrt{65,40^2 + 78,43^2 + \dots + 76,91^2}} = \frac{76,91}{254,18} = 0,3026
 \end{aligned}
 \tag{Eşitlik 26}$$

Tablo 2. Normalleştirilmiş Karar Matrisi

Alternatifler	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	K_7	K_8	K_9	K_{10}	K_{11}	K_{12}	K_{13}	K_{14}
(A_1)	0,333	0,440	0,266	0,262	0,292	0,250	0,260	0,263	0,270	0,040	0,307	0,213	0,272	0,257
(A_2)	0,280	0,077	0,260	0,275	0,315	0,300	0,301	0,272	0,253	0,165	0,178	0,158	0,067	0,309
(A_3)	0,425	0,481	0,314	0,326	0,291	0,269	0,253	0,375	0,485	0,896	0,511	0,364	0,418	0,233
(A_4)	0,249	0,241	0,281	0,237	0,249	0,290	0,322	0,355	0,250	0,145	0,301	0,338	0,386	0,313
(A_5)	0,212	0,036	0,307	0,313	0,286	0,316	0,254	0,068	0,219	0,129	0,443	0,640	0,173	0,281
(A_6)	0,269	0,288	0,306	0,289	0,261	0,286	0,274	0,347	0,316	0,142	0,207	0,219	0,460	0,329
(A_7)	0,270	0,305	0,305	0,309	0,284	0,305	0,286	0,307	0,166	0,029	0,201	0,197	0,358	0,219
(A_8)	0,310	0,372	0,275	0,275	0,294	0,284	0,288	0,344	0,306	0,203	0,321	0,241	0,236	0,268
(A_9)	0,227	0,150	0,320	0,349	0,312	0,300	0,296	0,191	0,152	0,038	0,079	0,113	0,159	0,327
(A_{10})	0,283	0,241	0,267	0,260	0,290	0,274	0,279	0,257	0,273	0,074	0,276	0,224	0,303	0,306
(A_{11})	0,263	0,205	0,293	0,299	0,293	0,308	0,331	0,264	0,208	0,033	0,145	0,184	0,139	0,295
(A_{12})	0,282	0,267	0,259	0,250	0,291	0,275	0,308	0,283	0,395	0,246	0,190	0,179	0,190	0,303

3. Adım: Bu aşamada, alternatiflere ait her bir değer ilk önce eşitlik (17) kullanılarak bulanık sayıya, sonrasında eşitlik (18) kullanılarak sezgisel bulanık sayıya dönüştürülmüştür.

Herhangi bir bulanık sayı üye olma (üyelik) μ ve üye olmama (non-üyelik) ϑ derecelerinden oluşmaktadır ve bu üyelik (μ) ve non-üyelik (ϑ) dereceleri toplamı 1'e eşittir.

$$\mu + \vartheta = 1 \quad (\text{Eşitlik 27})$$

Normalleştirilmiş karar matrisindeki her bir değer, alternatiflere ait bulanık sayıların üyelik (μ) derecelerini oluşturmaktadır. Bu durumda alternatiflere ait üyelik derecesinin 1' den çıkarılmasıyla her bir alternatife ait değer non-üyelik (ϑ) derecesi bulunmuş olur.

Aşağıda her bir alternatife ait kriter değerlerinin üye olma ve üye olmama derecelerinin hesaplama işlemleri açıklanmış ve oluşturulan bulanık karar matrisi Tablo 3'te gösterilmiştir.

$$\begin{aligned} \mu_{11} &= 0,333; \vartheta_{11} = 1 - 0,333 = 0,667 \\ \mu_{11}; \vartheta_{11} &= 0,333; 0,667 \\ \mu_{12} &= 0,440; \vartheta_{12} = 1 - 0,440 = 0,560 \\ \mu_{12}; \vartheta_{12} &= 0,440; 0,560 \\ \mu_{13} &= 0,266; \vartheta_{13} = 1 - 0,266 = 0,734 \\ \mu_{13}; \vartheta_{13} &= 0,266; 0,734 \end{aligned} \quad (\text{Eşitlik 28})$$

:

$$\begin{aligned} \mu_{12x12} &= 0,179; \vartheta_{11x12} = 1 - 0,79 = 0,821 \\ \mu_{12x12}; \vartheta_{12x12} &= 0,179; 0,821 \\ \mu_{12x13} &= 0,295; \vartheta_{12x13} = 1 - 0,295 = 0,705 \\ \mu_{12x13}; \vartheta_{12x13} &= 0,295; 0,705 \\ \mu_{12x14} &= 0,303; \vartheta_{13x14} = 1 - 0,303 = 0,697 \\ \mu_{12x14}; \vartheta_{12x14} &= 0,303; 0,697 \end{aligned} \quad (\text{Eşitlik 29})$$

Tablo 3. Bulanık Karar Matrisi

	K_1		K_2		K_3		K_4		K_5		K_6		K_7		K_8		K_9		K_{10}		K_{11}		K_{12}		K_{13}		K_{14}	
	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ
(A_1)	0,333	0,667	0,440	0,560	0,266	0,734	0,262	0,738	0,292	0,708	0,250	0,750	0,260	0,740	0,263	0,737	0,270	0,730	0,040	0,960	0,307	0,693	0,213	0,787	0,272	0,728	0,257	0,743
(A_2)	0,280	0,720	0,077	0,923	0,260	0,740	0,275	0,725	0,315	0,685	0,300	0,700	0,301	0,699	0,272	0,728	0,253	0,747	0,165	0,835	0,178	0,822	0,158	0,842	0,067	0,933	0,309	0,691
(A_3)	0,425	0,575	0,481	0,519	0,314	0,686	0,326	0,674	0,291	0,709	0,269	0,731	0,253	0,747	0,375	0,625	0,485	0,515	0,896	0,104	0,511	0,489	0,364	0,636	0,418	0,582	0,233	0,767
(A_4)	0,249	0,751	0,241	0,759	0,281	0,719	0,237	0,763	0,249	0,751	0,290	0,710	0,322	0,678	0,355	0,645	0,250	0,750	0,145	0,855	0,301	0,699	0,338	0,662	0,386	0,614	0,313	0,687
(A_5)	0,212	0,788	0,036	0,964	0,307	0,693	0,313	0,687	0,286	0,714	0,316	0,684	0,254	0,746	0,068	0,932	0,219	0,781	0,129	0,871	0,443	0,557	0,640	0,360	0,173	0,827	0,281	0,719
(A_6)	0,269	0,731	0,288	0,712	0,306	0,694	0,289	0,711	0,261	0,739	0,286	0,714	0,274	0,726	0,347	0,653	0,316	0,684	0,142	0,858	0,207	0,793	0,219	0,781	0,460	0,540	0,329	0,671
(A_7)	0,270	0,730	0,305	0,695	0,305	0,695	0,309	0,691	0,284	0,716	0,305	0,695	0,286	0,714	0,307	0,693	0,166	0,834	0,029	0,971	0,201	0,799	0,197	0,803	0,358	0,642	0,219	0,781
(A_8)	0,310	0,690	0,372	0,628	0,275	0,725	0,275	0,725	0,294	0,706	0,284	0,716	0,288	0,712	0,344	0,656	0,306	0,694	0,203	0,797	0,321	0,679	0,241	0,759	0,236	0,764	0,268	0,732
(A_9)	0,227	0,773	0,150	0,850	0,320	0,680	0,349	0,651	0,312	0,688	0,300	0,700	0,296	0,704	0,191	0,809	0,152	0,848	0,038	0,962	0,079	0,921	0,113	0,887	0,159	0,841	0,327	0,673
(A_{10})	0,283	0,717	0,241	0,759	0,267	0,733	0,260	0,740	0,290	0,710	0,274	0,726	0,279	0,721	0,257	0,743	0,273	0,727	0,074	0,926	0,276	0,724	0,224	0,776	0,303	0,697	0,306	0,694
(A_{11})	0,263	0,737	0,205	0,795	0,293	0,707	0,299	0,701	0,293	0,707	0,308	0,692	0,331	0,669	0,264	0,736	0,208	0,792	0,033	0,967	0,145	0,855	0,184	0,816	0,139	0,861	0,295	0,705
(A_{12})	0,282	0,718	0,267	0,733	0,259	0,741	0,250	0,750	0,291	0,709	0,275	0,725	0,308	0,692	0,283	0,717	0,395	0,605	0,246	0,754	0,190	0,810	0,179	0,821	0,190	0,810	0,303	0,697

Alternatiflere ait bulanık karar matrisi oluşturulduktan sonra, bu matristeki her bir bulanık sayı eşitlik (18) kullanılarak sezgisel bulanık sayılara dönüştürülmüştür. Aşağıda bu dönüştürme işlemlerinin adımları açıklanmış ve dönüşüm sonucunda elde edilen sezgisel bulanık karar matrisi Tablo 4'te gösterilmiştir.

$$\vartheta_{11} = \frac{0,667}{0,667+0,720+\dots+0,718} = \frac{0,667}{8,594} = 0,078 \quad (\text{Eşitlik 30})$$

$$\vartheta_{12} = \frac{0,560}{0,560+0,923+\dots+0,733} = \frac{0,560}{8,895} = 0,063 \quad (\text{Eşitlik 31})$$

$$\vartheta_{13} = \frac{0,734}{0,734+0,740+\dots+0,741} = \frac{0,734}{8,545} = 0,086 \quad (\text{Eşitlik 32})$$

⋮

$$\vartheta_{12x12} = \frac{0,821}{0,787+0,842+\dots+0,821} = \frac{0,821}{8,930} = 0,092 \quad (\text{Eşitlik 33})$$

$$\vartheta_{12x13} = \frac{0,810}{0,728+0,933+\dots+0,810} = \frac{0,810}{8,839} = 0,092 \quad (\text{Eşitlik 34})$$

$$\vartheta_{12x14} = \frac{0,697}{0,743+0,691+\dots+0,697} = \frac{0,697}{8,560} = 0,081 \quad (\text{Eşitlik 35})$$

Tablo 4. Sezgisel Bulanık Karar Matrisi

	K_1		K_2		K_3		K_4		K_5		K_6		K_7		K_8		K_9		K_{10}		K_{11}		K_{12}		K_{13}		K_{14}	
	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ
(A_1)	0.297	0.074	0.370	0.064	0.253	0.079	0.245	0.080	0.277	0.077	0.247	0.080	0.258	0.079	0.263	0.076	0.208	0.081	0.014	0.087	0.231	0.077	0.191	0.083	0.229	0.079	0.254	0.079
(A_2)	0.447	0.058	0.541	0.047	0.312	0.073	0.350	0.069	0.320	0.072	0.154	0.090	0.127	0.092	0.000	0.103	0.638	0.037	0.939	0.005	0.659	0.034	0.449	0.056	0.536	0.047	0.167	0.088
(A_3)	0.251	0.079	0.065	0.095	0.247	0.080	0.257	0.079	0.299	0.075	0.296	0.075	0.299	0.074	0.272	0.075	0.195	0.082	0.057	0.083	0.134	0.087	0.141	0.088	0.056	0.096	0.304	0.074
(A_4)	0.380	0.065	0.405	0.060	0.298	0.075	0.305	0.074	0.276	0.077	0.266	0.078	0.251	0.079	0.375	0.065	0.373	0.064	0.308	0.061	0.384	0.062	0.325	0.069	0.353	0.066	0.230	0.082
(A_5)	0.223	0.082	0.203	0.081	0.267	0.078	0.222	0.083	0.236	0.081	0.287	0.076	0.319	0.072	0.355	0.067	0.192	0.082	0.050	0.084	0.226	0.078	0.302	0.071	0.325	0.069	0.309	0.073
(A_6)	0.190	0.085	0.030	0.098	0.292	0.075	0.293	0.075	0.271	0.078	0.312	0.073	0.252	0.079	0.068	0.096	0.168	0.085	0.044	0.084	0.333	0.067	0.571	0.044	0.146	0.087	0.277	0.077
(A_7)	0.240	0.080	0.243	0.077	0.290	0.075	0.270	0.077	0.247	0.080	0.282	0.076	0.271	0.077	0.347	0.067	0.243	0.077	0.049	0.084	0.156	0.085	0.196	0.082	0.388	0.062	0.325	0.072
(A_8)	0.241	0.080	0.257	0.076	0.290	0.075	0.290	0.075	0.269	0.078	0.302	0.074	0.284	0.076	0.307	0.072	0.128	0.089	0.010	0.087	0.151	0.085	0.176	0.084	0.302	0.071	0.216	0.083
(A_9)	0.278	0.076	0.313	0.070	0.262	0.079	0.258	0.079	0.278	0.077	0.281	0.076	0.286	0.076	0.344	0.068	0.236	0.078	0.070	0.082	0.242	0.076	0.216	0.080	0.199	0.082	0.264	0.078
(A_{10})	0.203	0.084	0.126	0.089	0.304	0.074	0.327	0.071	0.296	0.075	0.296	0.075	0.294	0.075	0.191	0.084	0.117	0.090	0.013	0.087	0.060	0.094	0.101	0.092	0.134	0.088	0.323	0.072
(A_{11})	0.253	0.079	0.203	0.081	0.254	0.079	0.244	0.080	0.274	0.077	0.270	0.077	0.277	0.077	0.257	0.077	0.210	0.080	0.025	0.086	0.207	0.080	0.200	0.082	0.256	0.076	0.302	0.074
(A_{12})	0.236	0.080	0.172	0.084	0.278	0.077	0.280	0.076	0.277	0.077	0.305	0.074	0.329	0.071	0.264	0.076	0.161	0.085	0.011	0.087	0.109	0.089	0.165	0.085	0.118	0.090	0.291	0.075

4. Adım: Bu adımda bankaların finansal performansı ölçmek için belirlenen kriterler ağırlıklandırılmıştır. Kriterler ağırlıklandırılırken Entropi yöntemi kullanılmıştır. Alternatiflere ait her bir kriterin Entropi değeri (E_j) ni hesaplamak için ilk önce k katsayısı hesaplanmış ardından eşitlik (18) yardımıyla entropi değerleri hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar aşağıda açıklanmıştır.

$$k = (\ln(m))^{-1} \text{ olmak üzere;}$$

$$k = (\ln(12))^{-1} = 0,402 \text{ olarak hesaplanmış ve her bir } (E_j) \quad (\text{Eşitlik 36})$$

$$E_1 = 0,402 \times (-1,704)$$

$$E_1 = 0,686$$

$\vdots$

$$E_{14} = 0,402 \times (-1,719)$$

$$E_{14} = 0,692 \quad (\text{Eşitlik 37})$$

Entropi değeri hesaplandıktan sonra Entropi değerinin farklılaşma derecesi (d_j) eşitlik (19) yardımıyla hesaplanmıştır:

$$d_1 = 1 - 0,686$$

$$d_1 = 0,314$$

$\vdots$

$$d_{14} = 1 - 0,692$$

$$d_{14} = 0,308$$

(Eşitlik 38)

Her bir kritere ait farklılaşma derecesi de hesaplandıktan sonra kriter ağırlıkları (W_j), eşitlik (20) yardımıyla hesaplanmıştır:

$$W_1 = \frac{0,314}{4,919} = 0,064$$

$$W_2 = \frac{0,390}{4,919} = 0,079$$

$\vdots$

$$W_{13} = \frac{0,372}{4,919} = 0,076$$

$$W_{14} = \frac{0,308}{4,919} = 0,063$$

(Eşitlik 39)

(Eşitlik 40)

Tablo 5. Kriter Ağırlıkları

w_1	w_2	w_3	w_4	w_5	w_6	w_7	w_8	w_9	w_{10}	w_{11}	w_{12}	w_{13}	w_{14}
0,064	0,079	0,062	0,062	0,062	0,062	0,062	0,068	0,069	0,119	0,075	0,077	0,076	0,063

5. Adım: Entropi yardımıyla kriter ağırlıkları hesaplandıktan sonra, eşitlik (21) yardımıyla sezgisel bulanık karar matrisindeki her bir veri aşağıda açıklanan şekilde ağırlıklandırılarak ağırlıklandırılmış sezgisel bulanık karar matrisi oluşturulmuştur ve Tablo 6’da gösterilmiştir.

$$\mu_{w11} = 1 - (1 - 0,033)^{0,064} = 0,026$$

$$\vartheta_{w11} = 0,078^{0,067} = 0,849$$

$$\mu_{w12} = 1 - (1 - 0,440)^{0,079} = 0,045$$

$$\vartheta_{w12} = 0,063^{0,079} = 0,803$$

$$\mu_{w13} = 1 - (1 - 0,266)^{0,062} = 0,019$$

$$\vartheta_{w13} = 0,086^{0,062} = 0,859$$

⋮

$$\mu_{w12x12} = 1 - (1 - 0,179)^{0,077} = 0,015$$

$$\vartheta_{w12x12} = 0,092^{0,0154} = 0,832$$

$$\mu_{w12x13} = 1 - (1 - 0,190)^{0,076} = 0,016$$

$$\vartheta_{w12x13} = 0,092^{0,2816} = 0,835$$

$$\mu_{w12x14} = 1 - (1 - 0,303)^{0,063} = 0,022$$

$$\vartheta_{w12x14} = 0,081^{0,0624} = 0,855$$

(Eşitlik 41)

Tablo 6. Ağırlıklandırılmış Sezgisel Bulanık Karar Matrisi

	K_1		K_2		K_3		K_4		K_5		K_6		K_7		K_8		K_9		K_{10}		K_{11}		K_{12}		K_{13}		K_{14}	
	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ	μ	ϑ
(A_1)	0,026	0,849	0,045	0,803	0,019	0,859	0,019	0,858	0,021	0,857	0,018	0,860	0,018	0,859	0,021	0,845	0,021	0,844	0,005	0,757	0,027	0,826	0,018	0,830	0,024	0,828	0,018	0,858
(A_2)	0,021	0,853	0,006	0,836	0,019	0,859	0,020	0,857	0,023	0,855	0,022	0,857	0,022	0,856	0,021	0,844	0,020	0,845	0,021	0,745	0,015	0,837	0,013	0,834	0,005	0,844	0,023	0,854
(A_3)	0,035	0,841	0,051	0,798	0,023	0,855	0,024	0,853	0,021	0,857	0,019	0,859	0,018	0,860	0,032	0,835	0,044	0,824	0,237	0,580	0,052	0,805	0,034	0,816	0,040	0,814	0,017	0,860
(A_4)	0,018	0,856	0,022	0,823	0,020	0,858	0,017	0,860	0,018	0,860	0,021	0,857	0,024	0,854	0,030	0,837	0,020	0,845	0,019	0,747	0,026	0,827	0,031	0,819	0,036	0,818	0,023	0,854
(A_5)	0,015	0,858	0,003	0,839	0,022	0,856	0,023	0,854	0,021	0,858	0,023	0,855	0,018	0,859	0,005	0,858	0,017	0,847	0,016	0,748	0,043	0,813	0,075	0,781	0,014	0,836	0,020	0,856
(A_6)	0,020	0,854	0,027	0,819	0,022	0,856	0,021	0,856	0,019	0,860	0,021	0,858	0,020	0,858	0,029	0,838	0,026	0,840	0,018	0,747	0,017	0,835	0,019	0,829	0,045	0,810	0,025	0,853
(A_7)	0,020	0,854	0,028	0,817	0,022	0,856	0,023	0,855	0,020	0,858	0,022	0,856	0,021	0,857	0,025	0,841	0,012	0,851	0,004	0,758	0,017	0,835	0,017	0,831	0,033	0,820	0,015	0,861
(A_8)	0,023	0,851	0,036	0,810	0,020	0,858	0,020	0,857	0,021	0,857	0,020	0,858	0,021	0,857	0,028	0,838	0,025	0,841	0,027	0,740	0,029	0,825	0,021	0,827	0,020	0,831	0,019	0,857
(A_9)	0,016	0,857	0,013	0,830	0,024	0,855	0,026	0,851	0,023	0,856	0,022	0,857	0,022	0,856	0,014	0,850	0,011	0,852	0,005	0,757	0,006	0,844	0,009	0,837	0,013	0,837	0,025	0,853
(A_{10})	0,021	0,853	0,022	0,823	0,019	0,859	0,019	0,858	0,021	0,857	0,020	0,859	0,020	0,858	0,020	0,845	0,022	0,843	0,009	0,754	0,024	0,829	0,019	0,829	0,027	0,825	0,023	0,854
(A_{11})	0,019	0,855	0,018	0,826	0,021	0,857	0,022	0,855	0,021	0,857	0,023	0,856	0,025	0,854	0,021	0,845	0,016	0,848	0,004	0,758	0,012	0,840	0,016	0,832	0,011	0,839	0,022	0,855
(A_{12})	0,021	0,853	0,024	0,820	0,018	0,859	0,018	0,859	0,021	0,857	0,020	0,858	0,023	0,855	0,023	0,843	0,034	0,833	0,033	0,735	0,016	0,836	0,015	0,832	0,016	0,835	0,022	0,855

6. **Adım:** Bu adımda pozitif ve negatif sezgisel bulanık ideal çözüm kümeleri belirlenmiştir. Bu adımda dikkat edilmesi gereken bir husus, kriterlerin fayda veya maliyet kriteri olup olmadığıdır. Çalışmada 14.cü kriter maliyet kriteri olup minimum düzeyde olması arzu edilirken diğer kriterler fayda kriteri olup maksimum düzeyde olması arzu edilmektedir. Belirlenen pozitif ve negatif sezgisel bulanık ideal çözüm kümeleri aşağıda sunulmuştur.

$$A^+ = \left\{ \begin{array}{l} (0,035; 0,841), (0,051; 0,798), (0,024; 0,855), (0,026; 0,851), \\ (0,023; 0,855), (0,023; 0,855), (0,025; 0,854), (0,032; 0,835), \\ (0,044; 0,824), (0,237; 0,580), (0,052; 0,805), (0,075; 0,781), \\ (0,045; 0,810), (0,015; 0,861) \end{array} \right\} \text{ (Eşitlik 42)}$$

$$A^- = \left\{ \begin{array}{l} (0,015; 0,858), (0,003; 0,839), (0,018; 0,859), (0,017; 0,860), \\ (0,018; 0,860), (0,018; 0,860), (0,018; 0,860), (0,005; 0,858) \\ (0,011; 0,852), (0,004; 0,758), (0,006; 0,844), (0,009; 0,837) \\ (0,005; 0,844), (0,025; 0,853) \end{array} \right\} \text{ (Eşitlik 43)}$$

7. **Adım:** Bu adımda eşitlik (22) ve eşitlik (23) kullanılarak pozitif (S_i^+) ve negatif (S_i^-) sezgisel bulanık ideal ayırım ölçümleri hesaplanmıştır. Aşağıda ayırım ölçümlerinin hesaplama işlemleri açıklanmış ve bu işlemler sonucunda elde edilen ayırım ölçümleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

➤ **Pozitif Sezgisel Bulanık İdeal Ayırım Ölçümlerinin Hesaplanması**

$$S_1^+ = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,026 - 0,035)^2 + (0,849 - 0,881)^2 + \dots + (0,858 - 0,861)^2)}$$

$$S_1^+ = 0,058 \quad \text{(Eşitlik 44)}$$

$$S_2^+ = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,021 - 0,035)^2 + (0,853 - 0,881)^2 + \dots + (0,854 - 0,861)^2)}$$

$$S_2^+ = 0,057 \quad \text{(Eşitlik 45)}$$

⋮

$$S_{11}^+ = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,019 - 0,035)^2 + (0,855 - 0,881)^2 + \dots + (0,855 - 0,861)^2)}$$

$$S_{11}^+ = 0,023 \quad \text{(Eşitlik 46)}$$

$$S_{12}^+ = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,021 - 0,035)^2 + (0,853 - 0,881)^2 + \dots + (0,855 - 0,861)^2)}$$

$$S_{12}^+ = 0,022 \quad (\text{Eşitlik 47})$$

➤ *Negatif Sezgisel Bulanık İdeal Ayrım Ölçümlerinin Hesaplanması*

$$S_1^- = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,026 - 0,015)^2 + (0,849 - 0,858)^2 + \dots + (0,858 - 0,853)^2)}$$

$$S_1^- = 0,014 \quad (\text{Eşitlik 48})$$

$$S_2^- = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,021 - 0,015)^2 + (0,853 - 0,858)^2 + \dots + (0,854 - 0,853)^2)}$$

$$S_2^- = 0,007 \quad (\text{Eşitlik 49})$$

⋮

$$S_{12}^- = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,019 - 0,015)^2 + (0,855 - 0,858)^2 + \dots + (0,855 - 0,853)^2)}$$

$$S_{12}^- = 0,007 \quad (\text{Eşitlik 50})$$

$$S_{12}^- = \sqrt{\frac{1}{28} \times ((0,021 - 0,015)^2 + (0,853 - 0,858)^2 + \dots + (0,855 - 0,853)^2)}$$

$$S_{12}^- = 0,012 \quad (\text{Eşitlik 51})$$

Tablo 7. Pozitif Ve Negatif Sezgisel Bulanık İdeal Ayrım Ölçümleri

Alternatifler	S^+	S^-
A_1	0,058	0,014

A_2	0,057	0,007
A_3	0,011	0,060
A_4	0,055	0,014
A_5	0,055	0,019
A_6	0,055	0,015
A_7	0,059	0,012
A_8	0,053	0,014
A_9	0,061	0,005
A_{10}	0,058	0,010
A_{11}	0,060	0,007
A_{12}	0,053	0,012

8. Adım: Bu adımda her bir alternatifin yakınlık katsayıları (C_i^*) eşitlik (24) yardımıyla aşağıda belirtilen şekilde hesaplanmıştır. Hesaplanan yakınlık katsayıları (C_i^*) Tablo 8’de sunulmuştur.

$$C_1^* = \frac{0,014}{0,058+0,014} = 0,193$$

$$C_2^* = \frac{0,007}{0,057+0,007} = 0,113$$

$$C_3^* = \frac{0,060}{0,011+0,060} = 0,851$$

$\vdots$

$$C_{11}^* = \frac{0,007}{0,060+0,007} = 0,152$$

$$C_{12}^* = \frac{0,012}{0,053+0,012} = 0,188$$

(Eşitlik 52)

(Eşitlik 53)

Tablo 8. Alternatiflerin Yakınlık Katsayıları

Alternatifler	C^*
Akbank	0,193
Denizbank	0,113
İNG bank	0,851
QNB Finansbank	0,203
Şekerbank	0,259
Türk Ekonomi Bankası	0,208
Ziraat Bankası	0,164
Garanti Bankası	0,214
Halk bankası	0,079
İş Bankası	0,150
Vakıfbank	0,102
Yapı Kredi Bankası	0,188

9. Adım: TOPSIS yönteminde alternatifler arasındaki en uygun alternatif yakınlık katsayısı en yüksek alternatiftir. Bu doğrultudan hareketle alternatifler yakınlık

katsayılarının büyüklüğüne göre sıralanarak en iyi ve en kötü alternatifler belirlenmiştir. Alternatiflerin yakınlık katsayılarına göre sıralaması aşağıda Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Alternatiflerin sıralaması

Alternatifler	C^*
İNG Bank	0,851
Şekerbank	0,259
Garanti Bankası	0,214
Türk Ekonomi Bankası	0,208
QNB Finansbank	0,203
Akbank	0,193
Yapı Kredi Bankası	0,188
Ziraat Bankası	0,164
İş Bankası	0,150
Denizbank	0,113
Vakıfbank	0,102
Halk Bankası	0,079

2019 yılı için yapılan finansal performans analizinde en iyi performansı gösteren banka İNG Bank olurken onu sırasıyla Şekerbank ve Garanti Bankası izlemiştir. En kötü performansı gösteren banka ise Halkbank olmuştur.

Yukarıda bankalara ait 2019 yılı verileri ışığında Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemiyle yapılan sıralamanın adımları açıklanmıştır. Yer ve zaman tasarrufu açısından 2020, 2021, 2022 yıllarına ait hesaplama adımları burada gösterilmeyecek sadece sonuçlar verilecektir. Bankaların yıllara ait performans sıralamaları aşağıda Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Yıllara Göre Performans Puanları ve Sıralamaları

2019		2020	
İNG Bank	0,851	İNG Bank	0,466
Şekerbank	0,259	Türk Ekonomi Bankası	0,387
Garanti Bankası	0,214	Akbank	0,264
Türk Ekonomi Bankası	0,208	Garanti Bankası	0,259
QNB Finansbank	0,203	QNB Finansbank	0,247
Akbank	0,193	Yapı Kredi Bankası	0,237
Yapı Kredi Bankası	0,188	Ziraat Bankası	0,222
Ziraat Bankası	0,164	Vakıfbank	0,214
İş Bankası	0,150	Şekerbank	0,210
Denizbank	0,113	İş Bankası	0,205
Vakıfbank	0,102	Halkbank	0,200
Halkbank	0,079	Denizbank	0,188
2021		2022	
İNG Bank	0,77	Akbank	0,286
Garanti Bankası	0,599	Garanti Bankası	0,274
Türk Ekonomi Bankası	0,563	Yapı Kredi Bankası	0,272
Akbank	0,538	Türk Ekonomi Bankası	0,269
Yapı Kredi Bankası	0,515	İş Bankası	0,260
QNB Finansbank	0,441	QNB Finansbank	0,255
İş Bankası	0,418	İNG bank	0,254
Ziraat Bankası	0,304	Denizbank	0,249
Şekerbank	0,297	Ziraat Bankası	0,241
Denizbank	0,295	Şekerbank	0,239
Vakıfbank	0,276	Halkbank	0,230
Halkbank	0,213	Vakıfbank	0,228

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşme ile beraber dünyada yaşanan değişim ve dönüşüm her alanda kendini göstermiştir. Bu değişim ve dönüşümün yaşandığı en belirgin alanlardan biri de finansal piyasalar olmuştur. Küreselleşme ile beraber sermaye hareketleri hızlanmış ve gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere bir sermaye hareketi başlamıştır. Bu sermaye hareketinin baş aktörleri de finansal piyasaların vazgeçilmez unsuru olan bankacılık sektörü olmuştur.

Bankacılık sektörü artan bu sermaye hareketleri sayesinde büyük bir değişim ve dönüşüm ile küresel düzeyde bir gelişim yaşamıştır. Bu gelişim bankacılık sektörünün ulusal boyutlardan sıyrılıp uluslararası boyutta iş yapabilme kapasitesini artırmıştır. Artan bu sermaye hareketleri aynı zamanda bankacılık sektörünün uluslararası düzeyde bir sisteme evrilmesini ve bir bütün halinde hareket edebilme kabiliyeti kazanmasını sağlamıştır.

Bankacılık sektörünün uluslararası düzeyde gelişimi, bankaların gelişimini ve iş yapabilme kapasitesini artırırken aynı zamanda bankaları uluslararası rekabete açık ve yaşanabilecek olası kriz durumlarına da daha duyarlı hale getirmiştir. Bu durum bankacılık sektöründe faaliyet gösteren her bir bankanın kendi performansını iyi analiz etmesini ve güçlü ve zayıf yönlerini doğru analiz edip ona göre bir planlama yapmasını da zorunlu hale getirmiştir.

İyi bir performans analizi bankaları hem ulusal ve uluslararası rekabette avantajlı duruma getirecek hem de küresel boyutta yaşanabilecek bir krize karşı daha korunmacı yapacaktır. Finansal piyasaların ciddi belirsizlik içermesi, bankacılık sektörünün de küresel krizlere karşı aşırı duyarlı olması hem ülkeler için hem de bankalar için ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Belirsizlik altında karar verme oldukça güçtür. Finansal piyasaların oldukça belirsiz olduğu düşünüldüğünde bu piyasalarda faaliyet göstermekte son derece zordur. Bu durum bu piyasalarda faaliyet gösteren kurumların performans analizini güçleştirmektedir. Son dönemlerde yapılan çalışmalarda belirsizlik altında karar verme süreçlerinde avantaj sağlayan Bulanık Mantık'ın finansal performans analizlerinde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca yine son dönemlerde yapılan finansal performans analizlerinde, ÇKKV yöntemleri sıkça kullanılmaya başlanmıştır. ÇKKV yöntemleri farklı değişkenleri kriterler olarak kullanabilmeye ve bu kriterleri farklı şekilde ağırlıklandırarak analiz yapmaya imkân sunan yöntemlerdir.

Bu çalışmada Türkiye’ de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankaların finansal performansları Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemiyle analiz edilmiştir, konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde finansal performans analizinde işletmelerin bilançolarından elde edilen finansal oranların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da yapılan önceki çalışmaların incelenmesi neticesinde banka bilançolarından elde edilen 14 tane finansal oranın finansal performans değerlendirme kriteri olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Çalışmada kullanılacak veriler BDDK internet sitesinden alınmış olup 2019-2022 yılları arasındaki 4 yıllık dönemi kapsayan bir veri seti kullanılmıştır. ÇKKV yöntemlerinde kriter ağırlıkları eşit ağırlıklandırılabilceği gibi farklı yöntemler kullanılarak her bir kriterin ağırlıkları farklı da hesaplanabilmektedir. Bu çalışmada kriter ağırlıklarını belirleyebilmek için entropi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmada ilk olarak belirlenen kriterler doğrultusunda karar matrisi oluşturulmuş ardından bu karar matrisindeki kriterlerin ağırlıkları entropi yöntemi yardımıyla hesaplanmıştır. Kriter ağırlıkları hesaplandıktan sonra ilk önce karar matrisindeki her bir değer bulanık sayılara sonrasında da sezgisel bulanık sayılara dönüştürülerek sezgisel bulanık karar matrisi hesaplanmıştır. Sonrasında belirlenen kriter ağırlıkları kullanılarak ağırlıklandırılmış karar matrisi oluşturulmuştur. Ardından pozitif ve negatif sezgisel bulanık ideal çözüm kümelerinin belirlenerek ideal ayırım ölçümleri hesaplanmıştır. İdeal ayırım ölçümleri hesaplandıktan sonra her bir alternatif için yakınlık katsayısı hesaplanmış ve sonrasında da alternatifler sıralanmıştır. Yukarıda bahsedilen adımlar her bir yıl için ayrı ayrı tekrar edilmiş ve 2019-2022 yılları arasındaki 4 yıllık dönem için bankaların finansal performansı analiz edilmiştir.

Yapılan analizler neticesinde 2019 yılı için en iyi performans gösteren banka İNG Bank olurken onu sırasıyla Şekerbank ve Garanti Bankası izlemiştir. En kötü performans gösteren banka ise Halkbank olmuştur.

2020 yılı için yapılan finansal performans analizinde en iyi performans gösteren banka yine İNG Bank olurken onu sırasıyla Türkiye Ekonomi Bankası ve Akbank izlemiştir. En kötü performans gösteren banka ise yine Denizbank olmuştur.

2021 yılı için yapılan finansal performans analizinde en iyi performans gösteren banka 2019 ve 2020 yılındaki gibi İNG Bank olurken onu sırasıyla Garanti Bankası ve Türk Ekonomi bankası izlemiştir. En kötü performans gösteren banka ise yine Halkbank olmuştur.

2022 yılı için yapılan finansal performans analizinde en iyi performans gösteren banka Akbank olurken onu sırasıyla Garanti Bankası ve Yapı kredi bankası izlemiştir. En kötü performans gösteren banka ise yine Vakıfbank olmuştur.

Yapılan analizler sonucunda yıllar içerisinde en iyi performans gösteren bankalar incelendiğinde İNG Bank üç kez birinci bir kez de yedinci olarak en iyi performans gösteren banka olmuştur. İNG Bank'ın ardından Garanti Bankası iki kez ikinci bir kez üçüncü ve bir kez de dördüncü olarak en iyi performans sergileyen ikinci banka olmuştur. En kötü performans gösteren banka ise iki kez sonuncu ve iki kez de sondan bir ön sıralamada yer alarak Halkbank olmuştur.

Genel olarak bakıldığında özel bankaların kamu bankalarına göre daha iyi performans sergilediği görülmektedir. Kamu bankalarının genel performanslarının özel bankalara göre daha kötü olmasının nedeni olarak, her ne kadar elimizde net bir kanıt olamasa da, kamu yararı gözetilen bazı durumlarda finansal olarak rasyonel olmayan politikaların uygulanmasının bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmektedir.

Bankalar finansal sistemin ana bileşenidir ve bu yüzden ekonomi için büyük önem taşıyan kurumlardır. Bankaların varlıklarını sürdürülebilmeleri ve sağlam temeller üzerinde yer almaları hem finansal sistem için hem de ülke ekonomisi için son derece önemlidir. Bu nedenle bankaların yaptıkları faaliyetlerin sonuçlarını iyi analiz etmeleri gerekir. Faaliyet sonuçlarını iyi analiz etmenin yolu da iyi bir finansal performans analizi gerektirir. İyi bir finansal performans analizi sonucunda bankalar karar verme süreçlerini iyileştirebilir, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde rekabet avantajı elde edebilir. Bu da hem bankaların artan rekabet ortamında varlıklarını sürdürebilmelerini sağlayacak hem de ülkelerin ekonomik yönden gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Bu çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren 12 yabancı ve yerli sermayeli bankanın finansal performansı Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analizde kriter ağırlıkları belirlenirken entropi yöntemi kullanılmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda farklı kriter ağırlıklandırma yöntemleri kullanarak yapılan finansal performans analizleri karşılaştırılabilir, hangi yöntemin bu analiz için daha iyi sonuçlar vereceği araştırılabilir. Ayrıca yine ileride yapılacak çalışmalarda, farklı kriterler ve ÇKKV yöntemleri kullanılarak finansal performans analiz yapılabilir ve hangi ÇKKV yönteminin ve hangi kriterlerin finansal performans analizi için daha iyi sonuçlar verdiği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akal, Z. (2005). *İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi; Çok Yönlü Performans Göstergeleri*. (6. Basım). MPM Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara
- Akdeniz, E.G. (2020). *Geleneksel Finansal Oranlar Ve Nakit Akış Oranları ile Finansal Performansın Ölçülmesi: Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi Firmalarında Entropi Temelli Aras Yöntemi ile Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Gazi Kitapevi, Ankara
- Akgöz, E. (2010). *Türkiye’de Ticari Bankaların Finansal Oranlar Yardımıyla Sınıflandırılması: Kümeleme Analizi Yaklaşımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Akgüç, Ö. (2007). *Banka Yönetimi ve Performans Analizi*. 1. Baskı. Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul
- Aktan, C. C. (2009). Performans Yönetimi: Organizasyonlarda Performans Değerlendirme ve Ölçme. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 25-48.
- Aktaş, F. (2017). *Finansal performans analizi: borsa İstanbul kurumsal yönetim endeksinde yer alan firmalarda bir uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aldalaou, E. (2018). *Teknoloji firmaların finansal performansının değerlendirilmesi: bütünlük çok kriterli karar verme modeli önerisi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Altay, N. O. (2014). *Banka İktisadi ve İşletmeciliği*. Detay Yayıncılık, Ankara:
- Amaratunga, D., Baldry, D. ve Sarshar, M. (2000) “Assessment of Facilities Management Performance—What Next?”, *Facilities*, 18(1/2), 66-75.
- Apak, S. ve Tay, A. (2012). Osmanlı Devleti’nin 19. Yüzyıldaki Finansal Sisteminde Osmanlı Bankası’nın Yeri ve Faaliyetleri. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Temmuz, 63-103.
- Arslan, R. ve Hotamışlı, M. (2007). Türk Bankacılık Sisteminde Kurumsal Çevrenin Bankaların Yapı ve Uygulamaları Üzerinde Oluşturduğu Teşvik ve Kısıtlamalar. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (1): 195-208.

- Astarcioğlu, M. (2006). *Finansal Tahmin yoluyla Bankaların Performanslarının Belirlenmesi: İMKB’de Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Atanassov, T. K. (1999), *Intuitionistic Fuzzy Sets: Theory and Application*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, Germany
- Atasoy, H. (2007), *Türk Bankacılık Sektöründe Gelir Gider Analizi ve Karlılık Performansının Belirleyicileri*. Yayımlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C.M.B., Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara
- Aydın, N. (2006). *Bankacılık Uygulamaları*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- Aydın, N. (2018) *Dünya’da ve Türkiye’de Bankacılığın Gelişimi*. Metin Toprak ve Metin Coşkun (Editör). Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş içinde (54-79). Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Yayınları.. E-ISBN 978-975-06-2740-8
- Başdar, C. (2019). *Finansal Performans ve Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri*. Ekin Basım Yayın. Bursa
- Bayrakdaroğlu, A. ve Ege, İ. (2008). Türkiye’deki Bankaların Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci ile Değerlendirilmesi Üzerine Bir Model Önerisi, Türkiye İstatistik Kurumu 17. İstatistik Araştırma Sempozyumu Bildiriler Kitabı 8-9 Mayıs 2008. Editör: Kasap, R. Türkiye İstatistik kurumu Matbaası, Ankara 2009, 32-49
- Bayraktar, K. (2011). Osmanlı Bankası’nın Merkez Bankası Fonksiyonu (1863-1875), *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3, 1.
- Bayyurt, N. (2007). İşletmelerde Performans Değerlendirmenin Önemi ve Performans Göstergeleri Arasındaki İlişkiler, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (53), 577-590.
- Bektaş, H. ve Tekin, M. (2013). Finansal Oranlar ve Borsa Performans Oranları İlişkisi: İMKB’de işlem Gören Bankaların Kanonik Korelasyon Analizi. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 34(1), 317-329.
- Bertoneche, M. ve Knight, R. (2001). Financial Performance, Chapter 3: Assessing Financial Health, 74-105.
- Beycan, M., (2007). *Bankalarda Performans Değerlemesi ve Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bozkır, B. (2019). *Borsa İstanbul’da Yer Alan Teknoloji Şirketlerinin Finansal Rasyolarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Ölçümü*. Yayımlanmamış

- Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bulut, K. (2015). *Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Finansal Yapısı Ve Bu Yapının Müşteri Tercihine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bulut, M. (2017). Modern İktisat-Finans Geleneği ve Osmanlılar. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 1, 33-58.
- Büyükoğlu, B. (2022). *Bankacılık Düzenlemelerinin Bankacılık Performansı Üzerine Etkileri: Hırvatistan, Bosna Hersek, Sırbistan Ve Türkiye Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Chang, C. P. (2006). Managing Business Attributes and Performance for Commercial Banks, *The Journal of American Academy of Business*, 9(1), 104-109.
- Chen, S. ve Chen, L. (2011). Capital Structure Determinants: An Empirical Study İn Taiwan, *African Journal of Business Management*. 5(27), 10974-10983.
- Coşkun, A. ve Rençber, Ö. F. (2022). Bankaların Kârlılıklarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Çoklu Doğrusal Regresyon ve Gradyan Artırıcı Regresyon Ağacı Yöntemlerinin Karşılaştırılması. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(2), 212-224.
- Çağl, G. (2011). Küresel Kriz Sürecinde Türk Bankacılık Sektörünün Finansal Performansının ELECTRE Yöntemi ile Analizi. *Maliye Finans Yazıları*, 25(93), 59-86.
- Çetin, M.K. ve Çetin, E.İ. (2010). Multi-Criteria Analysis of Banks’ Performances, *International Journal of Economics and Finance Studies*, 2(2): 73-7.
- Daft, L. R. (2009). *Organization Theory and Design* (10th Edition). Cengage Learning, U.S.A
- Dağlı, H. (2009). *Finansal Yönetim*, 5.Baskı. Derya Kitabevi, 5. Baskı, Cilt:1, Trabzon
- Demirci, M. K., ve Eren G. G. (2009). *İşletmecilik: Kuram ve Uygulama*. Detay Yayıncılık, Ankara
- Demireli, E. (2010). TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye’deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1): 101-112.
- Demirkaya, H. (2000) USA. Performance Measurement Guide (çev.), Department Of Treasury Financial Mangement Service Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, Ankara

- Dinçer, H. ve Görener, A. (2011). Analitik Hiyerarşi Süreci ve VIKOR Tekniği ile Dinamik Performans Analizi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19): 109-127.
- Djalo, B. (2021). *Bankaların finansal performansını etkileyen faktörler: Türkiye’de bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Elena, N. I. (2012). Company Performans Measurement and Reporting Methods. *Annals of the University of Oradea. Economic Science Series*, 21(2), 700-707.
- Erdil O. ve Kalkan A. (2005). Kobilere Sağlanan Desteklerin Kobilerin Performanslarına Etkisi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 103-122.
- Erdoğan, A. (2014). Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkisi Ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Basel Kriterlerine Uyum Süreci. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 141-182.
- Eriş, M. H. (2019), Dünya’da ve Türkiye’de Bankacılık. Başak Tanınmış Yücememiş ve Levent Çinko (Editör) Finansal Piyasalar: Para ve Bankacılık içinde , Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Ertuğrul, M. (2009). Finansal Performans Ölçümünde Dönüşümlerin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 19-46.
- Geçer, T. (2015). Sermaye Yeterliliği Standart Oranına Yeniden Bir Bakış. *Adam Akademi*, 5(1): 77-92.
- Gencer, H. (2006). *Genel İşletme Performansı ve Finansal Performans İlişkisi – Çimento Sektöründe Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Gücenme, Ü. (2005). *Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi*, 5. Baskı. Aktüel Yayınları, İstanbul:
- Günel, O. (2021). *BIST Bankacılık Endeksinde Yer Alan Bankaların Hisse Getirileri İle Finansal Performansları Arasındaki İlişkinin Araştırılması: TOPSIS Yöntemiyle Bir Analiz*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Güney, A. (2014). Banka İşlemleri. (8. Baskı).Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Ho, C.T. ve Wu, Y.S. (2006). Benchmarking Performance Indicators for Banks, Benchmarking. *An International Journal*, 13 (1): 147-159.

- İtik, M.Ü. (2021). Mali Tablolar Analizi: Borsa İstanbul (BİST)'Da Faaliyet Gösteren Bir Gıda İşletmesinde Uygulama (2015-2019). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1641-1661.
- Karcıoğlu, R. ve Yalçın, S. (2022). Sezgisel Bulanık TOPSİS Yöntemiyle Portföy Seçimi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* 94, 151-184
- Kaya, S. (2003). *Uluslararası Bankacılık*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Kazgan, H. (1997). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Bankacılık Tarihi*. Türkiye Bankalar Birliği Yayını, İstanbul.
- Korkmaz, Ö.F. (2023). *Türk Bankacılık Sektörünün 2006-2021 Yılları Arasında AHP Ve TOPSİS Yöntemi İle Finansal Performansının Ölçülmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Köse, A. ve Bülbül, S. (2009). Küresel Kriz Sürecinde Türk Bankacılık Sektörünün Finansal Performans Analizi, Uluslararası Finans Sempozyumu: Küresel Kriz Sonrası Yeni Finansal Mimari Arayışlar, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu ve Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 259-275.
- Kubalı, D. (1999). Performans Denetimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(1), 31-62.
- Kurt, Y. (2017). *İşletmenin Ana Faaliyetleri İle Yatırım Ve Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit İle Likidite Oranları Arasındaki İlişki Ve BİST Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa
- Öçal T. ve Çolak, F. (1988). *Para-Banka*. İmge Kitapevi, Ankara.
- Önal, Y. B., Karadeniz E. ve Koşan L. (2006). Finansal Analiz Tekniklerinin Otel İşletmelerinde Stratejik Yönetim Aracı Olarak Kullanımına İlişkin Teorik Bir Değerlendirme. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 2(2), 16-25.
- Özkan, T. (2020). Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Ölçmede TOPSİS Yönteminin Kullanımı: Katılım Bankaları Üzerine Bir Uygulama. *Maliye ve Finans Yazıları*, (113), 47-64.
- Öztaş, H. (2011). *Türk Bankacılık Sektöründe Borsa İstanbul (Bist)'da İşlem Gören Mevduat Bankalarının Etkinlik Analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Öztekin, M. Y. (2005). Performans Ölçümünde Esas Alınan Ölçütler. *Öneri Dergisi*, 6(23), 19-22.

- Pamuk, Ş. (2017). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Basım, İstanbul.
- Parasız, M.İ. (2007). *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*. Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Parmaksız, S. ve Özdemir, O. (2021). Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinin Bankacılık Oran Analizinde Kullanılması Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Banking and Financial Research*, 8(2), 65-93.
- Pehlivan, E. (2018). *Finansal Oranları Kullanarak Bankaların Performansının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Perçin, S. ve Sönmez, Ö. (2018). Bütünleşik Entropi Ağırlık Ve Topsis Yöntemleri Kullanılarak Türk Sigorta Şirketlerinin Performansının Ölçülmesi. *UIİİD-IJEAS*, (18. EYİ Özel Sayısı), 565-582.
- Poyraz, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Optimal Kredi Düzeyinin Belirlenmesi. *Business and Economics Research Journal*, 3 (2) 41-49.
- Reis, G. ve Kötüoğlu, R. (2016). Türk Bankacılık Sektörünün Sermaye Yeterliliği Davranışı. *Journal of Management and Economics Research*, 14(3), 101-110.
- Sakarya, Ş. ve Aytekin, S. (2013). BİST'te İşlem Gören Gıda İşletmelerinin Topsis Yöntemi ile Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11(21), 30-47.
- Singh, A., Joshi, D.K. ve Kumar, S. (2019). A Novel Construction Method of Intuitionistic Fuzzy Set from Fuzzy Set and Its Application in Multi-criteria Decision-Making Problem. In: Mandal, J., Bhattacharyya, D., Auluck, N. (eds) *Advanced Computing and Communication Technologies. Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol 702. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-13-0680-8_7
- Şenol, Z. (2019). *Firma Performansı*. Eray Gemici (Editör) *Teorik Ve Ampirik Perspektifte Seçilmiş Finans Konuları içinde* (287-306). Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Şişman, B. ve Doğan, M. (2016). Türk Bankalarının Finansal Performanslarının Bulanık AHP ve Bulanık Moora Yöntemleri İle Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23 (2), 353-371.
- Tangen, S. (2005). Demystifying Productivity And Performance. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 54(1), 34-46.

- TBB (2021). Banka çalışan ve şube sayıları-Aralık 2020, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/1479/Banka_Calisan_ve_Subesayilari-Aralik_2020.pdf
- TDK (2021). Büyük Türkçe Sözlüğü, www.tdk.gov.
- Toprak, M.S. ve Çanakçıoğlu, M. (2019). Banka Performansının Entropi Ve Copras Yöntemi İle Değerlendirilmesi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 29(154), 107-132.
- Toraman, C., Abdioğlu, H. ve İşgüden, B. (2009). İşletmelerde İnovasyon Sürecinde Entelektüel Sermaye Ve Yönetim Muhasebesi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (1), 91-120.
- Uçkun, N. ve Girginer, N. (2011). Türkiye'deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gri İlişki Analizi ile Ölçülmesi. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 21, 46-66.
- Uluyol, O. (2019). 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Bankacılığın Gelişimi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (16), 19-40.
- Uygurtürk, H. ve Korkmaz, T. (2012). "Finansal Performansın TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi İle Belirlenmesi: Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), 95-115.
- Uzunoğlu, S. (2011). *Yeni Başlayanlar için Bankacılık*. Kriter Yayınları, İstanbul
- Vernimmen, P., Quiry, P., Dallocciom, M., Le Fur, Y. e Salvi, A. (2014). *Corporate Finance: Theory And Practice*. 4. Baskı. John & Wiley Sons Ltd. United Kingdom.
- Wu, M. ve Liu Z. (2011). The supplier selection application based on two methods: vikor algorithm with entropy method and fuzzy topsis with vague sets method. *International Journal of Management Science and Engineering Management*, 6(2), 109-115.
- Yeniay, B. (2017). *Borsa İstanbul (BİST)'de İşlem Gören Bilişim Sektörü Şirketlerinin Finansal Performanslarına Dayalı Dinamik Etkinlik Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Muğla
- Yenice, E. (2006). Kamu Kesiminde Performans Ölçümü ve Bütçe İlişkisi. *Sayıştay Dergisi*, (61), 1-12 .
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.

- Yetiz, F. ve Kılıç, Y. (2021). Bankaların Finansal Performansının VIKOR Yöntemi ile Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 13(24), 151-164.
- Yıldırım, D. (2021). *Kobilerde Nakit Tutma Düzeyi Belirleyicileri*. Hasan Ayaydın ve Ceyda Yerdelen Kaygın (Editör) Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde (Kobi) Muhasebe ve Finans Üzerine Güncel Araştırmalar içinde (238-261). Gazi Kitabevi, Ankara
- Yıldırım, O. (2020). Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi. *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 63-77.
- Yücel, E. (2021). Mevduatın Krediye Dönüşüm Oranının Belirleyicileri. *Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 60-70.
- Yücememiş, T. B. ve Sözer, İ. (2011). Bankalarda Takipteki Krediler: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Tahminine Yönelik Bir Model Uygulaması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3 (5) , 43-56 .
- Zadeh, L. A. (1965), Fuzzy Sets, *Information and Control*, 8 (3), 338–353.

ÖZGEÇMİŞ

Vahide YALÇIN, Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünden 2009 yılında mezun olmuştur. 2012 yılında Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Bayburt Aydıntepe şubesinde göreve başlamıştır. Şu anda Ziraat Bankası Gümüşhane Merkez Şubesinde Müşteri İlişkileri Asistanı olarak görevine devam etmektedir.

